A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

צדקה ומעשר
שבוע א

TZEDAKAH & MA'ASER WEEK 1

THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED BY THE YORUCHA CHABURA AT
KHAL ZICHRON MOSHE DOV – FAR ROCKAWAY, NY
IN HONOR OF THEIR MARA D'ASRA AND ROSH CHABURA
RAV AARON ELIEZER STEIN SHLIT"A
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Prepared by Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Rav Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG
105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

- Business Halacha Services
- Bais Din & Dispute Resolution
- Zichron Gershon Kollel for Dayanus
- Medical Halacha Center
- Kehilla & Bais Din Primacy Initiative
- Halachic Awareness & Education

תוכן העניינים

מצוות צדקה וגדרי חיובה

- מצוות צדקה וגודל שכרה 8
- למה אין מברכין על נתינתו 11
- אם נתחייב בלי בקשה או ע"י קבלת מכתב 12
- לנסות את ה' בנתינת צדקה 16

קביעות חובת נתינת צדקה

- מי חייב במצות צדקה 28
- ממי אין מקבלין צדקה 34
- סכום החיוב 37
- ליתן צדקה באמצע תפילה ולימוד תורה..... 48

אופן נתינת הצדקה

- לפרנס אחינו בני ישראל 54
- שאר מדריגות בנתינתה 59
- הגישה הנכונה לתינת צדקה 64
- כתיבת שמו על דבר הנדוב 68

מי נקרא עני, וכמה יש ליתן לכל אחד

- שיעור ר' זוז- כדי לחיות שנה 78
- מתי אין מתחשבין בשיעור ר' זוז 83
- הגדרת די מחסורו 85
- להרחיק מקבלת צדקה 92

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

ALLURE HEALTHCARE SERVICES
BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

worldesk
SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK,
SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD
https://worldesk.com/bais-havaad
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת ארי ה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L לז"נ
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and in appreciation of its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedicated by Mr. and Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, R' Aaron Gershonowitz
Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן וועגנראוו ז"ל נפטר י"ב סיון תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
Sponsored by
Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems, בעז"ה

TZEDAKAH & MA'ASER
Dedicated by the Yorucha Chabura at Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki – W. Hempstead, NY

Reb Shimmy Bertram & Family

Mr. & Mrs. Meir Futersak

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Mr. & Mrs. Saadia Zakarin – Monsey, NY

Mr. & Mrs. Yaakov Klein – St. Louis, MO

לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!
CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

TZEDAKAH & MA'ASER

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

TZEDAKAH IS MUCH MORE THAN MERELY A SOCIETAL GOOD.

The reason Klal Yisroel are the leaders in philanthropy worldwide is because we recognize that tzedakah is not merely a "good deed"; rather, it is an integral part of the preservation of the world. The *Ribono Shel Olam* created the world in a way in which we are empowered to help and support those that have less than us. It is for this reason, explains Reb Chaim Volozhiner (Ruach Chaim 1:5), that the reward for tzedakah is much more direct and guaranteed than most other *mitzvos.*

By giving tzedakah properly and generously, we become partners with Hashem. When we do so, we are acting as a trusted agent to deliver the funds that Hashem wants to distribute to all of Klal Yisroel.

DIFFERENCE BETWEEN TZEDAKAH AND MA'ASER:

There are two categories of giving charity which often get confused - namely *tzedakah* and *ma'aser*. It is important to clarify and understand the differences between them in order to properly learn the halachos of both mitzvos.

LEVEL OF OBLIGATION:

One important difference between the mitzvah of *tzedakah* and the halacha of giving *ma'aser* is the origin of the obligation. *Tzedakah* is definitely a *mitzvah d'oraysa*. When one is approached by a poor person asking for alms, he has a positive Biblical commandment to give him a donation. One who refuses an *ani*'s request transgresses a host of positive and negative Torah commandments.

Regarding *ma'aser,* on the other hand, there are varying opinions as to its level of obligation. While a minority of Poskim consider it a *d'oraysa*, other Poskim say it is a Rabbinic *chiyuv*, and a majority hold it to be merely a *minhag,* albeit an obligatory *minhag*.

It is important to note, that *ma'aser* can become a *d'oraysa* obligation if it is acted upon like a *neder* or if done a certain way three times without saying *b'li neder*.

AMOUNT OF OBLIGATION:

Another difference is in the amount of the obligation. *Ma'aser* is typically a static ten percent of one's earnings, whereas the amount of *tzedakah* one gives can be much less or much more than one-tenth.

A person is obligated to give an *ani* the amount of "*dei machsoro asher yechsar lo*". This means that one has to fully supply the person's immediate needs - however much that may be - barring other circumstances. For example, if a pauper has a great immediate need and the only one who can help is you, you may be obligated to give him much more than 10% of your income; however, where that is not the case, one can technically fulfill his tzedakah obligation by giving as little as ⅓ of a shekel per year (approximately 1-2 dollars).

BLESSINGS AND REWARDS:

It is well-known that one who gives charity is rewarded with a very unique guarantee of "*aser bishvil shetisasher".* This is a guarantee that if you give *ma'aser,* you will become rich. In addition, although it is prohibited to "test" Hashem with any other *mitzvah*, when it comes to *tzedakah* there is a very unique "challenge" that the Navi echoes from the *Ribono Shel Olam,* who says: (Malachi 3:10) "*U'vchanuni na bezos*", and you shall test me with this (with the obligation of *ma'aser*) if I shall not open for you the warehouses of the heavens and shower you with blessing, "*ad b'li dai*" (endlessly).

Some opine that these unique concepts are not applicable to one who merely adheres to the basic *mitzvah* of *tzedakah*, but rather they are only relevant to one who follows the obligation of *ma'aser* strictly and meticulously.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON
Tzedakah & Ma'aser

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1 How poor does one need to be in order to qualify for accepting tzedakah? How about in the case of an organization; what are the parameters for them to qualify being able to accept tzedakah money from others?

---

2 I am regularly approached by meshulachim during davening. It really gets in the way of my concentration; must I give them tzedakah at that time? Are there specific times of davening that are ok to give and other times that are forbidden?

4 When giving tzedakah, are there specific causes that take precedence over others in terms of giving those organizations first, or more significant amounts? (i.e. Yeshivos, mikvaos, shuls, children with disabilities, families with no food/shelter etc...)

---

3 A family member of mine is b"h financially stable. He is making a wedding now, and understandably, the costs are astronomical. May I give him a substantial wedding gift from my tzedakah account, without him knowing?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

שבוע א'

קביעות חובת נתינת צדקה

תוכן הענינים

- מצוות צדקה וגודל שכרה..... 8
- למה אין מברכין על נתינתו 11
- אם נתחייב בלי בקשה או ע"י קבלת מכתב 12
- לנסות את ה' בנתינת צדקה 16

For overview on Tzedakah & Ma'aser I: Week 1, see pages 24-25

יִמְשֹׁלוּ: ס ז כִּי־יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד
אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת־
לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאָחִיךָ
הָאֶבְיוֹן: ח כִּי־פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ
וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר
יֶחְסַר לוֹ: ט הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־יִהְיֶה דָבָר
עִם־לְבָבְךָ בְלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת־
הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ
בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא
עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא: י נָתוֹן
תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי
בִּגְלַל | הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ: יא כִּי
לֹא־יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן
אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ

יְהֵי בָךְ מִסְכֵּנָא מֵחַד
מֵאַחָיךְ בַּחֲדָא מִקִּרְוָיךְ
בְּאַרְעָךְ דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵב
לָךְ לָא תַתְקֵף יָת לִבָּךְ
וְלָא תִקְפֹּץ יָת יְדָךְ מֵאֲחוּךְ
מִסְכֵּנָא: ח אֶלָּא מִפְתַּח
תִּפְתַּח יָת יְדָךְ לֵהּ וְאוֹזָפָא
תּוֹזְפִנֵּהּ כְּמִסַּת חֶסְרוֹנֵהּ
דְּיַחֲסִיר לֵהּ: ט אִסְתַּמַּר
לָךְ דִּילְמָא יְהֵי פִּתְגָם עִם
לִבָּךְ בִּרְשַׁע לְמֵימַר
קְרִיבָא שַׁתָּא שְׁבִיעֲתָא
שַׁתָּא דִשְׁמִטְתָּא וְתַבְאֵשׁ
עֵינָךְ בְּאָחוּךְ מִסְכֵּנָא וְלָא
תִתֵּן לֵהּ וְיִקְרֵי עֲלָךְ קֳדָם
יְיָ וִיהֵי בָךְ חוֹבָא: י מִתַּן
תִּתֵּן לֵהּ וְלָא יַבְאֵשׁ לִבָּךְ
בְּמִתְּנָךְ לֵהּ אֲרֵי בְּדִיל
פִּתְגָמָא הָדֵין יְבָרֵכִנָּךְ יְיָ
אֱלָהָךְ בְּכָל עוֹבָדָךְ וּבְכֹל
אוֹשָׁטוּת יְדָךְ: יא אֲרֵי לָא
יִפְסוֹק מִסְכֵּנָא מִגּוֹ אַרְעָא
עַל כֵּן אֲנָא מְפַקְּדָךְ
לְמֵימַר מִפְתַּח תִּפְתַּח יָת
יְדָךְ לַאֲחוּךְ לְעַנְיָךְ

רש״י

(ז) **כי יהיה בך אביון.** התאב תאב קודם: **מאחד אחיך.** אחיך מאביך קודם לאחיך מאמך: **שעריך.** עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת: **לא תאמץ.** יש לך אדם שמצטער אם יתן אם לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ, יש לך אדם שפושט את ידו וקופצה, לכך נאמר ולא תקפוץ: **מאחיך האביון.** אם לא תתן לו, סופך להיות אחיו של אביון: (ח) **פתח תפתח.** אפילו כמה פעמים: **כי פתח תפתח.** הרי כי משמש בלשון אלא: **והעבט תעביטנו.** אם לא רצה במתנה תן לו בהלואה: **די מחסרו.** ואי אתה מצווה להעשירו (כתובות סז:): **אשר יחסר לו.** אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (שם): **לו.** זו אשה, וכן הוא אומר אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ (בראשית ב, יח) (שם): (ט) **וקרא עליך.** יכול מצוה, תלמוד לומר וְלֹא יִקְרָא (לקמן כד, טו. ספרי קיז): **והיה בך חטא.** מכל מקום, אפילו לא יקרא, א״כ למה נאמר וקרא עליך, ממהר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא: (י) **נתון תתן לו.** אפילו מאה פעמים: **לו.** בינו ובינך: **כי בגלל הדבר.** אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה: (יא) **על כן.** מפני כן: **לאמר.** (ספרי) עצה לטובתך אני מַשִּׂיאֲךָ (ספרי קיח): **לאחיך לעניך.** לאיזה את,

The Torah enumerates several positive commandments to give tzedaka, as well as numerous prohibitions against withholding support for the poor.

מצוות צדקה וגודל שכרה
דברים טו ז – יא
התורה מפרטת כמה לאווין ועשין בענין הצדקה: לא תאמץ את לבבך, לא תקפוץ את ידך, השמר לך וכו', לא ירע לבבך, פתח תפתח, העבט תעביטנו, נתון תתן, פתח תפתח.

רמז מאוד מאוד צריך אדם ליזהר כו' הא דכתב מאוד מאוד מפורש בדבריו כי אפשר שיבא לידי ש"ד וכ"כ בסימן של"ו ברופא והוא שיזהר מאוד מאוד כמו שראוי ליזהר בדיני נפשות ובא"ה סימן כ"א כתב ג"כ צריך אדם להתרחם מן הנשים מאוד מאוד לפי שנפש האדם מתמדתן וכן לעיל בסימן ק"ם גבי ריבית כתב מאוד מאוד צריך ליזהר האדם באיסור ריבית והוא לפי שמורה היתר לעצמו שנותן לו מדעתו ורצונו הטוב וכן בח"מ סימן ע' גבי שוחד שנותן לו מדעתו ורצונו כדי לשפוט אמת ומורה היתר ועוד מטעם אחר דבעריות וריבית ושוחד בקל יהא נכשל דאפילו שחוק בעלמא או להביק ביופיה והרהור גרידא אסור וכ"ש ריבית ושוחד דברים דאסור ובקל האדם נכשל ע"כ הזהיר ואמר מאוד מאוד וכבר כתבתי בזה בח"מ ע"ש :

ומי

רמז מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת יד ומאד מאד צריך ליזהר בה וכו' כי אפשר שיבא לידי ש"ד וכו' א כהיא עובדא דבן זומא : וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל וכאילו עובד ע"ז בפ"ק דב"ב [י ·] ובפ' מצאת האשה [סח ·] תני רבי חייא בר רב מדפתי ר"י בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע"ז כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז : ומ"ש וגדולה מכל הקרבנות דאמר רבי אלעזר גדולה הצדקה מכל הקרבנות וכו' בס"פ לולב וערבה [מט :] ופרש"י נבחר לה' מזבח הכל בכלל זבח חטאת ואשם ועולה ושלמים כולם זבח הם : ומ"ש א"ר אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאילו מלאו לכל העולם חסד וכו' ג"ז שם: ומ"ש וכל המרחם על העניים הקב"ה מרחם עליו ברייתא סו"פ שואל [קנא ·] :

ומ"ש גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם וסוף האדם לבא לידי מדה זו ואם לא הוא יבא בנו וכו' ג"ז ברייתא בס"פ שואל (שם) :

ומ"ש ואמרו חכמים בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה וכו' בפ"ק דתעניות [ט ·] ומיהו משמע התם דבמעשר דוקא הוא דשרי לנסויי אבל בשאר צדקה לא :

ומ"ש ומניעתה תרחיק הקרובים וכו' ומקרבת הרחוקים וכו' מימרא דר"י פרק חלק [קג :] כתב סמ"ג צריך הנותן שלא יתפאר בצדקה שנותן ואם מתפאר לא דיו שאינו מקבל שכר על מה שנותן אלא שמעניטין אותו דתניא בפ"ק דב"ב [דף י :] נענה ר"ג ואמר צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת צדקה וחסד שעכו"ם עושים חטאת הוא להם שאין עושים אלא להתיהר וכל המתיהר נופל בגהינם : כתב הרוקח בסי' רי"ז מה שפוסקים צדקה עבור המתים ביה"כ יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרשה תצוה הכפורים אחת בשנה יכפר וסמיך ליה ונתנו איש כופר נפשו ונתן טעם לדבר מה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו וכתב שאם נתן בעבור רשע אינו

הלכות צדקה

רמז מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת ידו (א) ומאד מאד צריך אדם ליזהר בה יותר מכל מצות עשה כי איפשר שיבא לידי שפיכות דמים שיסות העני המבקש אם לא יתן לו (ב) מיד כהחיא עובדא דבן זומא וכמה פעמים נצטוינו בה בעשה ועוד יש לא תעשה למעלים עיניו ממנה שנאמר (דברים טו) לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון וכל המעלים עיניו ממנה (ג) נקרא בליעל וכאילו עובד ע"ז ב וכל הזהיר בה מעידה עליו כי הוא זרע ברך ה' (ד) דכתיב למען אשר יצוה את בניו ג ואת ביתו אחריו לעשות צדקה ומשפט ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה (ה) שנא' (ישעיה נד) בצדקה תכונני ד ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר (ו) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה ואומר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות וגדולה מכל הקרבנות דאמר ר"א גדולה הצדקה מכל הקרבנות (ז) דכתיב עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח אר"א כל העושה צדקה ומשפט כאילו מלאו לכל העולם חסד שנא' אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה (ח) ולא דבר רע ולא היזק מתגולל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום וכל המרחם על עניים הקב"ה מרחם עליו ויש לאדם ליתן אל לבו שכמו שמבקש בכל שעה מהקב"ה שיזמין לו פרנסתו וכמו שמבקש מהקב"ה שישמע שועתו כך צריך שישמע שועת העניים ואף גם זאת שהקב"ה (ט) קרוב לשמוע צעקת עניים ה שנא' שועת עניים אתה תשמע לפיכך יש לו ליזהר מזעקתם (י) וגם כי ברית כרותה לה' שנא' (שמות כב) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם וסוף האדם לבא לידי מידה זו ואם לא הוא יבא בנו או בן בנו (יא) ואל יעלה בלבו עצה לומר איך אחסר ממוני ליתנו לעניים כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו וזהו החלק הטובה שיהיה לו ממנו כדכתיב (יב) והלך לפניך צדקך ועוד כי הדבר ברוק ומנוסה כי בשביל הצדקה (יג) שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד כדכתיב (ד"ה ב' לא) מהחלה התרומה לבא בית ה' אכול ושבוע והותר עד לרוב כי ה' ברך את עמו וכתיב (מלאכי ג') הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי די (יד) [א] ואמרו חכמים בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה כדכתיב ובחנוני נא בזאת ועוד כי הוא דוחה את הגזירות הקשות וברעב תציל ממות כאשר אירע לצרפית (מלכים א' יז) בשביל עוגה קטנה שנתנה לאליהו ומניעתה תרחיק הקרובים לשכינה ממנה ומן התורה כאשר אירע לעמון ומואב שהיו קרובים אלינו ונתרחקו על אשר לא קדמו אותנו בלחם ובמים ומקרבת הרחוקים לחסות תחת כנפי השכינה כאשר אירע ליתרו על אמרו (שמות ב') קראן לו ויאכל לחם [ב] ע"כ צריך אדם ליזהר מאד מאד ליתנה כראוי והנני מבאר כל ענינה כפי שמצאתי כתוב על שם ה"ר סעדיה ומדברי הרמב"ם עם קצת שאר דעות ואבאר תחלה מי החייב בה וכמה חייב ליתן וכיצד יתן אותה וכמה ראוי ליתן לכל אחד ולמי יתן אותה ואיזה קודם וממי הראוי לקבל וממי והיאך נגבית ומתחלקת והתנדבותה ושינויה קודם שתבא לידי גבאי ואחרי כן :

כל

(ב"ה) נ"ל דט"ס הוא וצ"ל נחום איש גם זו דאיתא בפרק ג' דתעניות (כא ·) :

אבא חכמה

אה"ר 1234567

דרכי משה

פ"ק דע"ז אם זה גדול בחכמה וזה גדול במנין הולך אחר גדול במנין פי' תלמידים הרבה א"נ שרוב תלמידים אומרים כמותו עכ"ל . כתב מהרי"ק שורש צ"ד כשדברי הגאונים הקורמים כתובים על ספר ידוע ומפורסם והפוסקים אחרונים חולקים עליו יש לנו לילך אחר האחרונים דבכל מקום הלכה כבתראי אבל כשנמצאו תשובת גאון אחר ולא עלה זכרונו על ספר מפורסם ונמצא אחרים חולקין א"צ לילך אחריו דאפשר דלא ידע ולא שמע ליה לאחרון דברי הגאון הראשון ואי הוי שמיע ליה הוי הדר ביה עכ"ל עוד כתב מהרי"ק שורש מ"א כשרבים מתירין אע"פ שטעמו של זה אינו כטעמו של זה מ"מ הואיל ורוב מתירים יש לילך אחר רבים וכתב מהרא"י ז"ל סימן רמ"א דאין כח ביד הרבנים עכשיו להקל נגד הפוסקים שכתבו בדבר לאיסור כי איך יתקן שימלא איש לבבו לחלוק על החיבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שהוא מקובל מרבותיו הגדולים דלא נהיגו הכי כאשר הוא בידינו בקצת מקומות אבל מסברת עצמו לא עכ"ל ועיין עוד מאלו הדינין בח"ה סי' כ"ח :

כתב

One should be most careful to give Tzedaka properly, more than other mitzovs. In this merit, he is considered to have brought sacrifices to Hashem, and will gain the mercy of Heaven, redemption, and peace. His prayers will be accepted, and evil decrees against him will be repealed. No one has ever become impoverished through giving charity; on the contrary, it brings one wealth and honor.

טור יורה דעה סימן רמז

הטור הפליג מאד בחשיבות מצות צדקה, ותורף דבריו שהמקיים מצות צדקה כראוי מקיים כמה מצוות עשה, והריהו כאילו הקריב קרבנות, וגם זוכה עי"ז לרחמי שמים, גאולה, שלום, ותפילתו נשמעת, ולא די שלא יעני עי"ז אלא אדרבה יתעשר ויתכבד על יד"ז, וגזירות קשות ידחו מעליו.

הלכות צדקה

סימן רמז

[א] גודל שכר הצדקה ואם כופין עליה. ובו ד' סעיפים:

א א [א] א* **מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת יד** וכמה פעמים נצטוינו בה במצות עשה ויש לא תעשה למעלים עיניו ממנה שנאמר [דברים טו, ז] לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך ב א וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל וכאילו עובד אלילים ומאד יש ליזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיכות דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד [ב] א** **כעובדא א** (א) דנחום איש גם זו:

ב [ג] ג **לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה** שנאמר [ישעיה לב, יז] והיה מעשה הצדקה שלום:

ג ג כל המרחם על העניים ג הקדוש ברוך הוא מרחם עליו: הגה [ד] א) ויתן האדם אל לבו שהוא מבקש כל שעה פרנסתו מהקדוש ברוך הוא וכמו שהוא מבקש שהקדוש ברוך הוא ישמע שועתו כך הוא ישמע שועת עניים [ה] גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם וסוף האדם שיבא הוא או בנו או בן בנו לידי מדה זו וכל המרחם על אחרים מרחמין עליו:

ד [ו] ד **הצדקה דוחה את הגזירות הקשות ב** (ב) **וברעב תציל ממות כמו שאירע לצרפית** ג (*): הגה [ז] ב) והיא מעשרת [ב] ואסור לנסות הקדוש ברוך הוא **ג כי אם** (א) **בדבר זה** שנאמר [מלאכי ג, י] ובחנוני נא

שפתי כהן

שאינה פסוקה. ודוקא גבי תפלה (באו"ח סימן (צ"ב) [צג] סעיף ג) אסור, משום דאי אפשר לו לכוין יפה ממה נפשך, דודאי הרהורי ההלכה ירחיקוהו למעיין בה, ואם כן על כרחך יהא לבו טרוד אם עיין הוא (כהלכה) [בהלכה] מג) לא יוכל לכוין בתפלה, ואם יכריח מחשבת לבו לסלק עיון ההלכה, ההיא גופא טרדא היא לו, שצריך להסיר מלבו מה שהוא חפץ לחשוב ויפסיד על ידי כך כונת התפלה. ותו יש לחלק דדוקא גבי תפלה חיישינן פן יהרהר בה בדברי תורה, משום דתרוייהו דברים של קדש הם, אבל לא חיישינן שיהרהר במקום הטנופת כגון בבית המרחץ ובבית הכסא, ע"כ. אלא שאח"כ כתב אמנם הדבר ידוע שקשה מאוד להסיר מלבו הרהורי תורה אפילו במקום הטנופת מי שלבו נבהל ולהוט לעיין בפלפול הלכה, ואף כי אמרינן פרק מי שמתו [ברכות כד, ב] אמר רב הונא תלמיד חכם אסור לעמוד במבואות המטונפות מפני שאי אפשר לו בלא הרהורי תורה, אלמא דחיישינן להכי, ל"ע, ע"כ. וכתב על זה בדרכי משה [אות יא] ונראה לי דעל כרחך צריכין לחלק בין מבואות המטונפות למרחץ, דאם לא כן לא יהא תלמיד חכם מותר ליכנס למרחץ לעולם, כמו שאסור ליכנס למבואות המטונפות, אלא על כרחך צריך לומר דאינו מהרהר במרחץ כלל, ונזהר טפי ממה שנזהר במבואות המטונפות, ואם כן אפילו מתוך הלכה שאינה פסוקה נמי שרי, עכ"ל. ר"ל כיון דבכיון הולך לבית המרחץ לרחוץ שם, אם כן פונה ממנו טרדת הלמוד עד שילא מבית המרחץ, וכן בבית הכסא. ונראה דגם דעת מהרא"י [תרומת הדשן] כן שהרי האריך שם בתשובה דמותר, והוכיח כן מהמ"ס סוף פרק קמא דקידושין [לג, א], ולא כתב האי סיומא דאמנם הדבר ידוע כו' אלא להזהיר לתלמידי חכמים כשנכנסים לבית הכסא או לבית המרחץ יפנו מחשבתם מחשבת הלמוד. וכן כתב בספר מעדני מלך פרק מי שמתו דף כ"ז ע"א [דברי חמודות ברכות פ"ג אות קלא] בסתמא בשם תרומת הדשן דמותר ליכנס לבית המרחץ אף מתוך הלכה שאינה פסוקה. ועיין באו"ח סימן פ"ה [סעיף ב]:

רמז א דנחום איש גם זו. (בפ"ק) [בפרק ג] ב] דתענית דף כ"א ע"א, ע"ש. בירושלמי פרק אלמנה נזונית [כתובות פי"א הלכה ג] ובמדרש רבה סדר בראשית פרשה י"ז [אות ג] איתא שרבי יוסי נתן צדקה ופרנסה לאשתו המגורשת, על שם ומבשרך (אל) [לא] תתעלם [ישעיה נח, ז]: **ב וברעב תציל ממות.** והוא הדין משאר מיני מיתה מצלת, כדאיתא בסוף שבת [קנו, ב] כמה עובדי. ועוד מוספת לו אורך ימים, כדאיתא בפרק קמא דבבא בתרא [יא, א] גבי בנימין הצדיק: **ג כי אם בדבר זה.** שודאי יבוא, כמו שאמרו חז"ל [שבת קיט, א] עשר תעשר [דברים יד, כב] [עשר] ו] בשביל שתתעשר:

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

רמז א*. לשון הטור עמוד כב-כג:
א. ברייתא בבא בתרא דף י' ע"א וכתובות דף ס"ח ע"א:
א**. תענית כא, א:
ב. לשון הרמב"ם פרק י' מהלכות מתנות עניים [הלכה ב]:
ג. שבת דף קנ"א ע"ב:
ד. לשון הטור [עמוד כד] מעובדא דשמואל ואבלט, שבת דף (קנ"ז) [קנו] ע"ב:
(*) כתב הרוקח בסימן רי"ז מה שפוסקים צדקה עבור המתים ביום הכפורים יש להם אסמכתא, שכתוב בפרשת תצוה [שמות ל, י] הכפורים אחת בשנה יכפר, וסמיך ליה [שם, יב] ונתנו איש כפר נפשו. ונתן טעם לדבר מה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו, וכתב שאם נתן בעבור רשע אינו מועיל, ועיין באו"ח סוף סימן תרכ"א במה שכתב שם [הב"י] והביאו גם כן הרמ"א [יו"ד] בסוף סימן רמ"ט:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

רמז א) מלשון הטור [עמוד כד]:
ב) טור [שם] מגמרא פרק קמא דתענית [ט, א]:

ערך לחם למהריק"ש

רמז סוף סעיף א [ומאד יש ליזהר]. צריך הנותן שלא יתפאר בצדקה שעושה, ואם מתפאר לא די שאין לו שכר אלא שמעניש אותו: אבל נותן מתנה מאהבה מצוה להודיע לחברו, תוספות פרק קמא דשבת [י, ב ד"ה הנותן]: סוף סעיף ב [ולא דבר רע]. טוב לפסוק צדקה בעד המתים, ואם היה רשע אינו מועיל לו: סוף סעיף ד במעשר דוקא שרי לנסויי להקדוש ברוך הוא, אבל לא בשאר צדקה:

ביאור הגר"א

רמז [א] [סעיף א] מצות עשה כו' וכמה פעמים כו'. נתן תתן [דברים טו, י], פתוח תפתח [שם, ח] וכיוצא הרבה: [ב] כעובדא כו'. בפרק ג' דתענית (כ"א א'): [ג] [סעיף ב] לעולם כו'. עיין סעיף ד'. ואמרו (כתובות ס"ו ב') מלח ממון חסר. ופרק א' דגטין (ז' ב') לא אענך כו' [נחום א, יב]: [ד] [סעיף ג הגה] ויתן כו'. כנ"ל וכמו שכתוב (משלי כ"א פסוק יג) אוטם אזנו כו': [ה] גם יתן כו'. שבת שם [קנא, ב]: [ו] [סעיף ד] הצדקה כו'. פרק א' דבבא בתרא (י' א') וסוף שבת [קנו, ב]: [ז] [הגה] והיא כו', ואסור כו', ויש אומרים כו'. בפרק א' דתענית (ט' א'):

באר היטב

שמה תחלה וסוף, ויחזרו אחר מנין לומר קדיש דרבנן, ועשרה בני רב פפא, והיא סעודת מצוה מב), דאפילו אבל תוך י"ב חודש על אביו ואמו יכול לסעוד שם. ובתשובת מהרי"ל כתב דביום שמת בו אביו ואמו דנהגו עלמא להתענות אסור לאכול בסיום מסכתא, דהוי כמו דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור כדלעיל סימן רי"ד וע"ש, עכ"ל הש"ך [שם]:

רמז (א) דנחום. (בפ"ק) [בפרק ג] דתענית דף כ"א, ע"ש. ובמדרש רבה סדר בראשית איתא שרבי יוסי נתן צדקה ופרנסה לאשתו המגורשת על שם ומבשרך (אל) [לא] תתעלם, [ש"ך ס"ק א]: (ב) וברעב. והוא הדין משאר מיני מיתה מצלת. ועוד מוספת לו אורך ימים, כדאיתא בפרק קמא דבבא בתרא גבי בנימין הצדיק, ש"ך [ס"ק ב]:

פתחי תשובה

רמז (א) בדבר זה. עיין בספר משנת חכמים [לר' יוסף מזמאשטש, הלכות יסודי התורה] דף י"ז ע"א [עמוד לב ד"ה זולת], שכתב דהא דשרי לנסות במעות

הגהות והערות

מב] בדפוסי השו"ע המצויים נמצא כאן קטע יד אברהם שכותרתו לקוחה מבאר היטב לר"י טיקטין, שנדפס במהדורתינו בסוף הכרך, ולשם העברנו גם את היד אברהם:

מג] תוקן ממהדורת וילהרמסדארף תל"ז, וכן הוא בתרומת הדשן שם:

רמז א] איתא בבבא בתרא [י, א] רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, אמר כתיב [תהלים יז, טו] אני בצדק אחזה פניך, וכן נפסק בשו"ע לקמן סימן רמט

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 291 יז יו"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ע יו"ד סימן רמז סעיף א – ד

הביא את דברי הטור להלכה, שהנותן צדקה כראוי ודאי לא יעני מזה אלא אדרבה יצליח, והמעלים עיניו עובר בכמה לאוין ר"ל.

Shulchan Aruch cites the Tur in brief; one must take care to perform the mitzvah of Tzedaka properly and he will not be impoverished thereby, while one who ignores a pauper transgresses several prohibitions.

אין לברך שציונו לשפוט בצדק כי שגיאות מי יבין ואמר רשב"י דין תורה לא ידעתי[א], נהי שעכ"פ אין לדיין אלא מה שעיניו רואות ועפ"י דעתו יורד לנכסיו ומשמת ומנדה על המסרב מ"מ אין לברך על זה, אך אם יתרצו הבע"ד ברצונם הטוב הן לדין הן לטעות ומכ"ש ע"ד פשרה הרי קיים מ"ע של דין ושלום בעולם ועל זה אינו יכול לברך כי אולי לא יתרצו בטעיותיו. ומטעם זה נ"ל שאין מברכין על מינוי הדיינים שהוא מ"ע שופטים ושוטרים וגו' ונוהג בכל מקום ובכל זמן ועיין רמב"ן ריש פ' שופטים, אע"ג שאפשר שלא יבוא לפניהם דין לעולם מ"מ חיוב להיות שופטים ממונים וכמו שמברכין על בדיקת חמץ אפילו לא ימצא כי מחויב שיבדוק עכ"פ ימצא או לא ימצא וה"נ מתחייב להעמיד שופטים ומ"מ אין מברכין. והטעם נ"ל, האדם יראה לעינים ואולי השופטים שאנו ממנים אינם עפ"י דין תורה וחפץ ה' אולי איכא דעדיפי מיניהו, ומשו"ה נ"ל אין מברכין על כתיבת ס"ת אע"ג דהכתיבה הוא גמר מצוה משום דלא בקיאין בחסירות ויתרות ואפילו חכמי התלמוד לא היו בקיאים [כקידושין ל' ע"א] ע"כ אין לברך כי ס"ת שחסר בו אות אחת אינו יי"ח בו כמש"א חז"ל פ' הקומץ [ל' ע"א] אפשר ס"ת חסר אות א' ומשה אמר לקוח ספר התורה הזה ע"ש, ש"מ לא נקרא ס"ת חסר אות אחת אפילו. [ועיין לעיל סי' נ"ב]. גם פי' הירושלמי לא נ"ל כפי' מהרא"פ ז"ל, דאי כדבריו שברך על שבתו כסאות למשפט א"כ מה צורך להביא ראיה שמברכין על המצות ויליף לי' מתורה וכי עד כאן לא שמעינן שמברכין על התפילין וציצית ומצה ומרור וסוכה ולולב, ומשנה שלמה שנינו [פסחים קכ"א ע"א] ברך על הפסח פטר של זבח. אבל הנלע"ד שנכנס לחנוותא היינו יום מושב סנהדרין לעיין במילי דמתא ולתקן כל צרכי עירו כעין ששנינו ריש מ"ק וריש שקלים ובירושלמי דשקלים אלו הן (צריכים) [צרכי רבים] ע"ש, והרבה כיוצא בהם דשייכים בזה"ז ובזמן האמוראים, וס"ל לר' חגי ור' ירמי' כת"ק דסוכה מ"ו ע"א כשיש לפניו מצות הרבה מברך על המצות, אלא התם מיירי שהמצות כבר לפניו והא דהירושלמי לא היו המצות לפניו אלא מיד בבקר השכם כשנכנס לחנוותא להיות מוכן לכל המצות שיבואו לפניו היום, הקדים ר' חגי וברך אק"ב וצונו על המצות אע"ג שיבואו פסקי פסקי ויש ביניהם הפסק בענינים אחרים, וזה יש ללמוד כיון דכל ברכת המצוות אנו למידין מהיקשא דתורה ומצוה מה תורה מברך פ"א ביום על כל ענינים ועסקים שיעסוק בהם היום ואפילו מפסיק למלאכתו ועסקיו חוזר הוא לתורתו על סמך ברכה ראשונה, ה"נ אותו היום שישבו על מנת לעסוק היום בצרכי רבים בירך פ"א על כל המצות שיבואו לפניו, ועל זה מייתי ראי' מת"ת, אעפ"י שקצר קצת בלשון הירושלמי מ"מ הבקי בדרך ש"ס ירושלמי יבין כי נמצא כן כמה פעמים, וזה נ"ל יותר מפירושו של מהרא"פ ז"ל, מיהו אנן קיי"ל כר' יהודה שם בסוכה מ"ו ע"א שצריך לברך על כל מצוה בפ"ע:

תו כתב פר"מ אמ"ש רשב"א בתשו' הנ"ל כל מצוה שאינה נגמרת מבלי סיוע אדם אחר אינו מברך ומשו"ה אין מברכין על הצדקה וכיוצא דאילו אמר המקבל לא בעינא לקבולי ליכא מצוה ע"ש, ומייתי ראיה מהא דפרק (נערה) [אלו נערות מ' ע"א] דאין עשה ולו תהיה לאשה דוחה לא תעשה משום דאי אמרה לא בעינא ליכא מצוה ע"ש, והוקשה לפר"מ מברכת אירוסין דאי אמרה לא בעינא להתקדש לו ליכא מ"ע דהיא לא מיפקדא אפריה ורביה ואפ"ה מברכינן, במ"כ לא דק בקו' זו דכוונת רשב"א כל מצוה שהיא לטובת חבירו ואם ירצה חבירו שלא לקבל כאן טובה אין כאן מצוה, משא"כ פריה ורביה שאינו לטובת האשה אלא חוב שהטיל עליו הקב"ה להמציא לו אשה שתינשא לו ואם לא ימצא הרי הוא חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה ובכל מ"ע אם יאנס ויעכבוהו גוים או לסטים או לא ימצא אתרוג ותפילין וכן כיוצא בזה אין זה בכלל דברי רשב"א, וזה מבואר במתק לשונו של רמב"ם פי"א מברכות סוף הלכה ב' וכל מצוה שבין אדם למקום בין שהוא של חובה וכו' ע"ש, בדברים קצרים הללו נכללו כל דברי רשב"א דמצוה שבין אדם לחבירו אין מברכין דאי אמר חבירו לא בעינא אין כאן מצוה, משא"כ בין אדם למקום אפילו צריך לזה חבירו מ"מ אפילו אמר לא בעינא לא נאמר שאין כאן מצוה אלא שנאנס ולא מצא מקום לקיים מצוה וכן פ"ו מצוה שבין אדם למקום הוא ומברך עליו, וזה פשוט וברור בעזה"י.

ובעיקר נוסח אקב"ו על העריות העמיק והרחיב פר"מ, והנה היה לנגד עיניו דברי הרא"ש

א) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א ע"ש.

שו"ת חתם סופר או"ח סי' נד

הרשב"א נתן טעם למה אין מברכין על מצות צדקה מפני שצריך סיוע של אחר לקיימה דהיינו העני. וביאר החתם סופר שלא ר"ל שצריך שנים כדי לקיים המצוה, אלא כוונתו היא דכיון שאם העני אינו מרוצה לקבל מתבטל עצם החיוב, אין לברך על מצוה כזו.

The Rashba writes that one does not recite a bracha on the mitzvah of tzedaka because it is a mitzvah that cannot be accomplished without the help of another, i.e. the pauper. Chasam Sofer explains that this is limited to mitzvos where the entire basis of the mitzvah rests upon the will of another - if the poor man does not want to accept the money then there is no longer a mitzvah.

הלכות מתנות עניים פרק ז

פרק שביעי

אוצר החכמה

א (א) * מצות עשה ליתן צדקה לעניים (ב) כפי מה שראוי לעני. (ג) אם היתה יד הנותן משגת. שנאמר פתוח תפתח את ידך לו (ד) ונאמר והחזקת בו (ה) גר ותושב וחי עמך (ו) * ונאמר וחי אחיך עמך: **ב** (ז) וכל הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נתן לו צדקה (ח) עבר בלא תעשה

דרך אמונה

אה"ח 1234567

(א) מצות עשה. (מ) ומין מצרכין על מצוה זו (ב) והנשבע שלא ליתן צדקה אין שבועה חלה עליו דהוי נשבע לבטל את המצוה (ג) והמודר הנאה מחברו אסור למת לו צדקה מאל יכול ליתן לגבאי צדקה והגבאי אם ירצה יתן לו (ד) והנותן צדקה ישמאל ליתן בחופן שיהנה ממנה העני יותר כי אין צדקה משתלמת אלא לפי חסר שבה. ואין שיעור למצות צדקה וכמ"ש (ה) בספרי מנין שאם פתחת פעם אחת אתה פותח אפי' מאה פעמים ת"ל כי פתוח תפתח ואמרו (ו) בתלד"ו אם נתת פרוטה לעני אחרית ובא עני אחר ועמד לפניך ערבית תן לו כי אינך יודע איזה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים ואמרו (ז) כשאדם עושה מצוה יעשנה בלב שלם שאילו הי' בועז יודע שהקב"ה מכשיב עליו וילבש לה קלי עגלים פטומות הי' מתכילה שלפעמים האדם נותן לצדקה כרשלנות כי חושב מי יודע איזה איזה יכשר מאל אם הי' יודע גודל המצוה ולפעמים גם גודל מעלת העני כבועז ורות הי' עושהו בשמחה גדולה ובלב שלם (ח) וכאשר המקובלים שיש ליזהר ליתן לצדקה בכל יום (ט) ובאור לדיקים מהאריז"ל כתב שיש ליתן לצדקה בעמידה וביד ימין (י) ואפי' ליטר (יא) גם כתבו שיותר טוב ליתן לצדקה ביום ולא בלילה מיהו אם נזדמן לו בלילה נודמי יתן והיא מצוה גדולה אך יותר תשוב ביום: (ב) כפי מה שראוי לעני. כלקמן ה"ג: (ג) אם היתה יד הנותן משגת. ואם אין ידו משגת יתאמר בה"ה: (ד) ונאמר והחזקת בו. ובכלל זה להחזיק ביד מי שמטה ידו ויכול להחזיק ידו ע"י הלוואה או מתנה או עסק שיתן לידו וכמ"ש רבנו לקמן פ"י ה"ז שהיא מעולה שבצדקות (יב) ולפ"ד הרמב"ן בסה"מ הוא מ"ע בפ"ע להחזיק ידי עני שמך ועי' בהגהת מסד מ"ב פכ"ח: (ה) גר ותושב. שגם גר תושב מצוה להחיותו כמ"ש רבנו בפי' ממלכים ה"י והי"ב (יג) וכן מצוה ליתן לו לצדקה שזה בכלל להחיותו מאל אין עובר עליו על הלאו של לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך דשם כתיב אחיך: (ו) ונאמר וחי אחיך עמך. שמצוה לפרנסו אם אין לו כדי שיוכל לחיות: (ז) וכל הרואה עני מבקש כו'. (יד) אבל אם לא רצהו אע"פ שיודע שיש עני אין עובר בל"ת (טו) ומשמע דדוקא אם רצהו מבקש אבל אם לא ביקש ממנו אע"פ שיודע שהוא צריך אין עובר בלאו אם אין נותן לו: (ח) עובר בל"ת. אבל אין לוקין ע"ז שהוא לאו שאין בו מעשה (טז) וכ"ז דוקא אם יש לו מעות אבל אם אין לו אין חייב ללוות (יז) ואם יש לו מעות נביתו

באור ההלכה

* מ"ע ליתן לצדקה. רלאיתי בתשו' הגרי"ל דיסקין סי' כ"ד בהגהה שכ' דבפשוטת משפ"ח יוצאין ג"כ ידי צדקה ולפ"ז אם רצית לא תצא שם ומצוה לי' בהדי ה' פריטים בב"מ נ"ה ב' ולכאו' גם רצית לא תצא שם ומצוה בכתיבות מ"ו ב' דליתא בפשוטת משפ"ח (וע"ש בתוס') וע"כ דמצה ושייר יבירי' מע"ש פ"ד ה"ג פריך כמה דבריס תמאי לא מני לה אם ונשמר בקושטא ול"ל דמתי ושייר ומה שהק' הגמ' בב"מ נ"ה ב' על כמה דבריס למה לא מני לה יכן התוס' בגיטין י"ד ב' ל"ל דדבריס של מידות הו"ל למיתני אבל דבריס פשוטים י"ל דלא מני סס, ולכאו' ממ"ש בב"ק נ"ו ב' דשומר אבדה ס"ם בההיא הנאה דלא בעי למיתב ליפתח לעניא ואם נימא דייצאין ידי צדקה בפשוט משפ"ח הרי הוכיח הש"ך בחו"מ ר"ס ג"ג שאין נעשה ס"ם בפשוט משפ"ח [ונס בנדרים ל"ג ב' קרי לה פרוטה דר"ן ותמהו"ר שליט"א דאם זה הי"ל שיזדמן לו כמה עניים עד שיצטרך לפרוטה ובאמת מלשון רבנו בסמוך ה"ז אפי' אמה ניתן לו גרוגרת ב' משמע שאינו ס"פ שאל"כ הול"ל פרוטה ג' ובספרי ס"פ תנא אמרו דגרוגרת ג' ממאה בחיסר וא"כ י"ב ומחנה גרוגרות נמכרין בפרוטה [ואף שיש לדחות קצת דלענין אל ישוב דך נכלס סגי זוה] ועי' ב"מ ל"ח ב' מתניה מוטעת מין כו'. ועי' בד"מ שהבאנו מתשו' הרשב"א שאין מבצרין על הצדקה שמא לא יהיה העני לקבל ומתשו' זו אתירה למש"כ הבית הלל ביי"ד סי' רמ"ח (ומובא ג"כ בגליון הש"ס בהגהות יד אבהרם) שאם נתן לעני והעני לא רצה לקבל יצא ידי מצות צדקה והביא רמי' ממשלוח מנות (והעירני זוה הר"ד וינטרוב נ"י) וגם רלייתו ממשלוח מנות תמוה דשם משלוח אמר רחמנא וגם עיקר הטעם משום שמחה וביעות אבל בצדקה שהעיקר שהעני יקבל אין יצא ועוד שם ליתו רוצה לקבל אינו עני לעניין זה וגם במשלוח מנות עצמו נחלקו ע"ז הפר"ח והמ"ס כמש"כ המ"ב בסי' תרל"ה ובמתנות לאביונים לכאו' לכ"ע לא יצא: * ונאמר וחי אחיך עמך. הנה אף שרבנו כלל כ"ז בכלל צדקה לכאו' יש חילוק דבגר תושב אפי' בו אלא וחי אחיך עמך אין עובר אם אין מצוה ליתן לו די מספוקו אפי' קום לרכוש עליו ורק כדי חייו בלמשלוח שלא יחוש ולא יותר כי וחי אחיך מיירי בכדי חייו כדמשמע בב"מ ס"ב ב' וכן הרמוש בחידושי הגרי"ז עה"ת פ' רחה (ובב"מ פ"ח ב' בעי למימר שיהא בשור מצוה להחיותו ובשור פטיעא דלא ס"ד שאיך ליתן לו די מספוקו אם לא יחוש שהוא בשור בע"ז כ' ב' ד"ה ר' יהודא בסה"ד מבואר שאף אם לא יחוש בלא זה מצוה לחת לו אבל מ"מ נראה דכ"ז כדי פרנסתו אבל לא לפי כבודו) אך יל"ע ב"כ מאי

ציון ההלכה

(מ) תשו' הרשב"א ח"א סי' י"ח ותשו' ר"י בן פלטי בחיבורהם ה' צדקה המצות וכתבו הטעם שמא העני לא ירצה לקבל או יחמול ועי' במעשה רוקח מה שהקשה ע"ז מברכת מירוסין וי"ל והרמב"ד שם כתב הטעם משום שהיא מצוה שים בה קלקול לחריס דהיינו שים עני ואם יבוך נראה כמודה על מומו קלקול יכ"ז דלא כרבנו אליהו אהרי' מדברך על נתינת צדקה כמ"ש בפי' החרדים על ירו' ר"פ בילד מבכרין ובכר כ' החלריס שם שלא נהגו כן: (נ) עה"ש סי' רמ"ז ס"ז וכ"כ בכנה"ג סי' רמ"ז בשם המגי"ט וכן מבואר בשניעות כ"ה ג': (ג) יו"ד סי' רכ"ו ס"ח ט' וש"ך שם וע"ש עוד עטות חיך יעשה: (ד) מו"ז ה' צדקה סי' ג' וכמ"ש בשולה מ"ט ב': (ה) פ' רחה: (ו) פ"ג: (ז) רות רבה פ"ה והעתקתי מסידור שיש יאמק קוף וצא לעיין: (ח) ברכ"י יו"ד סי' רמ"ז ס"ק ועי' בהגהת מסד מ"ב פי"ב סי"ג שהאריך בזה: (ט) בפ"ב סי' ס"ג: (י) בילקוט בקונטרס מים אחר שנדפס בשם תפילין: (יא) ברכ"י או"ח ר"ס רל"ה ע"ש הרחי' שהביא בשו' פחה פ"ח והרש"ם פי' שם שנתן בלילה כדי שלא יתביים העני: (יב) עי' בהגהת מסד ת"ב פי"ח: (יג) מנ"ח מצוה תע"ט: (יד) ר"י קורקוס: (טו) וכן משמע בפי' הרשב"א בשבועות כ"ה ב' בשם המור אבל בפה"מ לרבנו ל"ת רל"ב משמע מפי' מינו מבקש: (טז) ר"י קורקוס בה"ג ומינו דומה לגנבים: (יז) שהרי מייב לילך לביתו ולהביא נמלא שמלוה לגורך עלמו שלא יצטרך לילך לביתו ול"ד להא דלקמן פ"ט הט"ו וכן הורה מרן החזו"א זל"ל מיהו אם העני לא יחמין עד שילך לביתו להביא י"ל דחין חייב ללוות:

אם צריך שיבקש העני ממנו

דרך אמונה [להגאון רב חיים קניבסקי שליט"א] פ"ז ממתנו"ע סק"ז

מהרמב"ם משמע שאינו עובר בלאו אא"כ רואה עני מבקש צדקה ומעלים עיניו, אבל בלא רואהו אף אם יודע שאיזה עני צריך צדקה אינו עובר בלאו אם אינו נותן לו. וע' בציונים שם שמסתפק ברואה עני אבל העני אינו מבקש.

Rav Chaim Kanievsky shlit"a infers from the Rambam that one only transgresses the prohibitions of not giving tzedaka when he sees a person in need and refrains from giving, but not if he simply knows about such a person. If he sees the person but wasn't asked to give, it is unclear whether the prohibitions would apply.

איכא עניים מבקשים פשיטא דהם קדמי דאיכא עשה דנתן תתן לו, ולא תעשה דלא תאמץ, ולא ירע לבבך, ואם צריך שיהי' העני תובע ממש או סגי כשאנחנו יודעים שיש עניים נצרכים ועי"ז יחול ממילא עלינו אם אפשר לנו חיוב צדקה בעשה ול"ת, יראה לכאורה דבזה פליגי רבינו הרמב"ם בסה"מ לאוין רל"ב דמשמעות לשונו דסגי אשר נדע עניים ויכלתנו להחזיק בהם, ועיין לשונו פ"ז ממתנות עניים ה"א, ואילו מלשון הרשב"א בחי' שבועות כ"ה בשם רבותינו בעה"ת לא משמע כן אלא דוקא עניים תובעים, אמנם צריכים אנו להחמיר אם אנו יודעים עניים ויש ביכולתנו אעפ"י שאין תובעים, ועיין בזה בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קל"א בביאור הענין.

ולזה פשיטא לי בעניי דכאן איירי באין עניים תובעים, אבל מכל מקום אם יתן לקופה של צדקה או ישלח להם מקיים מצוה בזה אפשר לפסוק דעניני ביהכ"נ קודמים, משא"כ סיפא דחולים עניים דזה גדר קיימי עניים תובעים חלקם דאיכא צורך שעה לעזור דודאי קודמים לכל עניני בית הכנסת בין לבנות בין עניני מצות בית הכנסת.

ובענין מצות בית הכנסת מה דמשמע מתשובת מהרי"ק דאפילו מצות ביהכ"נ כעין נר למאור וכו' קודם, ומכ"ש בנין בית הכנסת עיין בפי' יפה מראה לגאון קדמון בפי' סוף הירושלמי דפאה ובס' עה"ש כאן, ומש"כ הגאון בעל שבט מוסר בפירושו לירושלמי שם, היינו כשחסר בית הכנסת לגמרי למתפללי העיר (ועיין סנהדרין י"ז ע"ב) לא כן כמציאות זמנינו שיש ב"ה מקומות תפלה להתפלל, אלא שכל חוג וחוג וחבורה מוסיפים עוד בית הכנסת בזה פשיטא לי דעניני עניים ומכ"ש כלות עניות, והתחזקות משפחות יורדות קודמים לכל ומכ"ש עניני ת"ת.

ויש מקום לומר דבזה"ז שע"פ הרוב עכ"פ אין בונים בנין בית הכנסת ז"א בקדושת בית הכנסת אלא בתי מדרשות המיוחדים לתורה ותפלה ועי"ז מתרבים ספסלי דלומדי תורה ושיעורים דאורייתא שזה קודם כמו עניני עמלי תורה, אמנם א"א ליתן בזה כלל גמור דבדורינו לפעמים מפריזים על המדה בבניני פאר וכיו"ב מה שאינו נוגע כלל להוספת תורה וצריך כל פעם שיקול הדעת מה להקדים, כי אינו דומה למש"כ מהרי"ק ושו"ע והוא מירושלמי דפ"ה דשקלים וסוף פיאה דנערים ללמוד קודם היינו שעושה ממש בכספו נערים ללמוד ולולא זה לא היו לומדים ובכלל זה הספקתם, אבל חלילה לפזר הכסף על מותרות גם אם אולי הוא בכלל זה א-לי ואנוהו התנאה לפניו במצות - במקום דאיכא עניים ממש נצרכים עפ"י ההלכה שישנם כמה לאוין ועשין בהעלמת עין מהם, ואבות נאנחים תחת עול של מצות בן על האב של נשואי אשה שיש עפ"י רוב גם חיזוק תורה.

ובענין הוצאות דירה ונשואין עד כמה מצוה ליתן עיין מה שהארכתי בזה בעניי בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ק"ל ובח"ה סי' קל"ד, ולרוב הטרדות אקצר כעת.

הדו"ש ושלום תורתכם באהבה – מצפה לרחמי ה'

סימן ר

ב"ה, יום א' פ' ראה תשנ"ו לפ"ק.

כבוד ידידי הרב הגאון המושלם טובא ר' יעקב ויינגולד הי"ו.

אחדשה"ט באה"ר,

אשר הציע מע"כ לפני בענין כספי מעשר כספים אם מותר לקנות בהם גורלות, כרגיל היום במוסדות ואם מרויח איזה חפץ או כסף בהגרלה אם שייך למעשר כספים או לדידי' ומע"כ נו"נ בזה באורך בחכמה, ואני עני דרכי ליסד ולהשריש יסודות בהלכה.

לדידי פשוט דמותר לקנות כרטיסי הגרלה של מוסדות חסד וצדקה, מקומות שמותר ליתן להם מעשר כספים עפ"י היסודות המבוארים ביו"ד סי' רמ"ט ובפוסקים שם ובארתי מעניינים אלה בשבט הלוי ח"ה סי' קל"ג, ומה שעושה רווחים ע"י מעשר כספים הנה שנינו במשנתינו ריש פ"ד בשקלים רבי עקיבא אומר אין משתכרין לא בשל הקדש ולא בשל עניים ובכתובות ק"ו ע"ב בשל עניים מ"ט לא דלמא מתרמי להו עניים וליכא למיתבא להו ופסקה רמ"א להלכה ביו"ד סי' רנ"ט סוס"י א', וא"כ הכא דמעצם שיעור מעשר כספים לא מחסר כלום וכולו לצדקה או חסד וא"כ נופל הטעם של דילמא מתרמי עניים, דהא נתנו כבר לעניים, אלא שרוצה להינות שיעלה לו מזה ספק ריוח של לזכות בהגרלה ונתנו על מנת כך לא ראיתי בזה שום פגם, ומה שמוסדות אלה מוציאים חלק מהכספים כמה אחוזים לצורך קנית החפצים המוגרלים גם מזה אין תברא דכמו שאין מדקדקים בעניים כשאנו מוסרים להם כספי צדקה אם עושים ההוצאות כולם לצורך כמו"כ כאן וכ"ש כאן דכדי להרויח לצדקה צריכים לקנות א"כ כולו צורך צדקה, - ועוד דאין מדקדקים כ"כ במעש"כ דלהרבה דעות אינו אפי' חיוב דרבנן אלא חומרא של מצוה כשיטת הב"ח בסי' של"א [דלא כמשמעות השו"ע יו"ד וטור שם בסי' רמ"ט] סו"ד איני ראה בזה שום עוול לענ"ד, גם לדעות שהוא דרבנן ממש [דשיטת בודדים שהוא מה"ת הלא נדחו מרוב הפוסקים] ומש"כ כב' מס' שו"ת איגרת משה ח"ד בישבי פה אין לי ספרים אלה.

שבט הלוי ח"ט סימן קצט
אם יודע שיש עני הצריך צדקה, יש להחמיר וליתן לו אף שאינו רואהו וגם העני אינו מבקש ממנו.

If one is aware of a person in need, even if he doesn't see them and hasn't been asked directly, Shevet Halevi rules that one should be stringent and give them tzedaka.

סימן צב*

ליתר עיון

נשאלתי א) אודות מה דקיי"ל ביו"ד סימן רמ"ז ס"א דהמעלים עינו מן הצדקה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך וכו', אם זה שייך גם במכתבים הדורשים ממון הנשלחים בדואר [דאפשר דשא"ה דלא העני בעצמו מבקש, או אפשר דבכלל לא שייך דין זה בבקשה ע"י הדואר]; ב) ואם יפשוט לי כהד"ג דזהו בכלל, עדיין אני מסתפק במכתבים של אנשים מכובדים שמאחלים למשל כוח"ט וכדומה ע"י הדואר וברצונם לקבל מענה וכו', אם גם זה בכלל; ג) מסתפק אני האם מותר להכנים השטריימיל בשבת לתוך נרתיקו אם שייך בזה איסור של קיפול בגדים או מתקן מנא; ד) אם מותר לשום החלות או שאר מאכלים לתוך האייז קאסטען; ה) אם מותר לערוך מורה שעות המשמיע קול קודם שבת ולהוציא הכפתור ג"כ ערב שבת, רק דבערב שבת עורך הווייזערם למשל לשעה שתים ובשבת עורכו להלן להשעה הדרושה לו, השאלה היא בשעון שאינו מופעל על ידי העלעקטרי; ו) אם מותר לסמוך יותר אצל האש (הפלאם) קדירה רותחת ורוצה שתרתיח יותר; ז) האם שרי למרח וואזעלין על בשר הילד ביום השבת.

השבתי, אבוא על סדר דבריו בקצירת האומר:

א) באגרת בקשת צדקה אם ב"ד או רב מחזק בצדקתו חתום עליו הוי כאלו העני עומד לפניו ומחוייב להשיב לו ואל ישיב פניו ריקם להיות ממעלימי עינם מצדקה; ב) להשיב לאנשים מכובדים אינו מחוייב ויעשה כרצונו הטוב; ג) מותר להכנים השטריימל בקופסתו בשבת; ד) לא יתן מאכל הנשאר בשבת לפריזער אלא לתוך המקרר (פרידז'שידער); ה) דין שעון מעורר ביארתי היטב (בא"מ ח"ג סי' ס"א); ו) שרי להזיז קדירה רותחת על הפח (בלעך); ז) שרי לדחוק מתוך השפופרת וואזעלין על בשר הילד ולהניח שם בשבת, אבל חלילה למרוח בידים, וגם ליקח באצבע מצלוחית הוואזעלין ולהניחו אח"כ על בשר הילד אסור, דא"א שלא ימרח קצת.

א) **מה** שנסתפק אודות מה דקיי"ל ביו"ד סי' רמ"ז ס"א דהמעלים עינו מן הצדקה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך, אם זה שייך גם במכתבי-בקשה הדורשים ממון הנשלחים ע"י הדואר. לפענ"ד לכאורה לא שייך במכתב-בקשה הלכה זו, דכבר ישב על מדוכה זו קמוח"ז מרן החת"ס (בחיו"ד סי' ר"כ) לבאר דלכן הקפידה התורה בעדות מפיהם ולא מפי כתבם דאינו דומה המעיד מתוך הכתב למעיד בפה, כי בכתב בקל האדם יכול להגיד ולומר דבר שאינו, כי הנייר סובל הכל, אבל בפה מכירין בו אם העיד שקר או האמת, כי הכרת פניו ענתה בו, וע"כ הקפידה התורה שדוקא בע"פ יעידו לפני הב"ד כדי שהדיינים יכירו בפיהם אם מעידים אמת, עיין בלשונו הזהב, ועיין ב"ב ע' א' דלכן במזונות אין בודקין לפי דקמצערא ליה, והאי טעמא לא שייך אלא כשהעני עומד לפניו אבל בלא"ה לא. וכמו"כ איתא בתשו' מאהבה (ח"ג חיו"ד סי' שע"ד) שהמקלל בכתב אינו חייב. (ועיין היטב בתשו' חת"ס חיו"ד סי' רכ"ז מענין זה) וגם מוציא שם שמים לבטלה בכתב אינו חייב, עיי"ש. כמו כן בקשת צדקה כנראה אינו אלא כהשעני עומד לפניו. ולפי"ז מדויק הלשון כל „המעלים עיניו" מן הצדקה כאלו עובד ע"ז (ב"ב י' א'). אלא דלפי"ז קשה דהיה לו לר' יהושע בן קרחה לומר, כל המעלים עיניו מן „העני" ולא מן הצדקה.

ע"כ נראה לי לומר דבר חדש דאם הב"ד או רב מומחה או איש נאמן חתם עצמו על כתב-הבקשה ומעיד בגדלו שבקשת העני אמת והחוב מוטל על אחינו בנ"י לעזרו אז חל מצות צדקה על המקבל, ושייך לומר כל המעלים עיניו מן „הצדקה" הגם שאין העני עומד לפניו, ובאמת כן אני נוהג בעצמי, דעל כל כתב בקשה שב"ד או רב מובהק היודע בצערו של עני חתום על הכתב-בקשה, שולח אני לו כפי יכולתי בעזהי"ת. (ועיין בספרי באר משה ח"ב מסי' ו'—ח', ועיין היטב בכל הספרים שליינתי שם בענין זה).

ולפענ"ד זהו שאמרו בודקין לכסות, דבכסות כתיב כי תראה ערום וכסיתו, ודרשו חז"ל (ב"ב ע' א') כשיראה לך. ופרש"י, שאינו רמאי. ובשו"ע (סי' רנ"א ס"י) הלשון ואם „מכירין" אותו [שאינו רמאי] מכסין אותו מיד, ואם עני מבקש צרכי ביתו וב"ד חתום על כתב בקשתו הוי כאלו מכירין שאינו רמאי והחוב מוטל להושיעו.

ועיין בספר חמדת ישראל (חלק הל"ת מצוה ע"ז) שמסתפק אם מסית חייב בכתב ודעתו נראה שחייב.

באר משה - ד שטרן, משה בן אברהם עמוד מס 152 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

Further Iyun: If one receives a request for charity via mail, Rav Stern (the Debretziner) z"l opines that this amounts to a personal request, and one must respond provided he can ascertain that the request is legitimate.

יתר עיון: שו"ת באר משה ח"ד סימן צב*
פסק שקבלת מכתב מעני המבקש צדקה דינו כתביעה, ואם נתברר לו שאינו רמאי אסור לה־עלים עיניו מבקשתו.

ב. טוב ליתן צדקה לפני כל תפלה, שנאמר אני בצדק אחזה פניך (ד),

שגם בגבאי צדקה עובר בלאו, ועיי"ש שהביא מדברי פוסקים בדין אם עובר על הלאו בידיעה בלי תביעה.

ונשאלתי במה שמצוי היום שנצרכים שולחים מאות מכתבים לאנשים רחוקים, והדבר קשה לשלוח בדואר לכל אחד דבר מועט, אם עובר בלאו, ולדברי הבאר משה שגם באגרת עובר, לכאורה גם בזה, אלא שלענ"ד נראה דכיון שיש כמה פלוגתות בזה, שהוא כידיעה שלא בפניו, וגם דומה למחזר על הפתחים, ואפשר דחשיב ג"כ כע"י גבאי צדקה, ולכן יש לצדד לומר שאינו עובר, ומ"מ פשוט דמכל הני טעמי אינו חייב לתת די מחסורו, וכמ"ש להלן הערה כג.

כתב בדרך אמונה פ"ז סק"ח בשם הר"י קורקוס שאם אין לו מעות אינו עובר ואינו חייב ללוות, ולא דמי לגבאי צדקה שחייב ללוות (עי' פרק ז), אבל אם יש לו בביתו מעות ויכול ללוות עד שיבוא לביתו עובר, שמעיקר הדין חייב לילך לביתו, ונמצא שלוה לצורך עצמו שלא יצטרך לילך, וכתב עוד שם שאם העני לא ימתין עד שילך לביתו להביא אפשר שאינו חייב ללוות.

(ד) שו"ע סימן רמט סעיף יד, ושו"ע או"ח סימן צב סעיף י, וכתבו האחרונים, וכ"כ המג"א סימן נא סק"ז בשם האריז"ל, שהמנהג ליתן צדקה כשמגיע לפסוק והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל (ועי' כפה"ח סימן נא ס"ק מד וס"ק מה, ובסימן קלו סק"ו בענין כוונת נתינת צדקה), ולכאורה נראה שעיקר הענין בצדקה לעניים, ומ"ש הש"ך שם סק"י וכ"ש אם נותן לקופה של צדקה דעדיף טפי, כוונתו שהנותן לקופה של צדקה הוא בכלל המעלה השניה במעלות הצדקה (עי' להלן סעיף לב), משא"כ כשנותן לעני עצמו שהוא במעלה פחותה מזה, ונראה שעפי"ז נתפשט המנהג לקבוע קופות של צדקה למתן בסתר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ומ"מ במקום שאין עניים או קופות לעניים, נהגו ליתן לשאר צדקות, וגם זה בכלל המצוה (אגב יש להעיר בענין מה שמסבבים בבתי כנסיות ליטול צדקה, שמן הראוי שלא לעשות כן בשעת ק"ש, וכ"ש בשעת תפלה, ואף בשעת חזרת הש"צ יש להמנע, ובמ"ב סוף סימן צב כתב שאף בשעת קריאת התורה הוא שלא כהוגן, שמבטלין עי"ז מלשמוע קריאת התורה ועניית ברכו, ומ"מ נראה שבדיעבד מותר לתת צדקה במקום שמותר להשיב מפני הכבוד, ועי' שו"ת משנה הלכות חלק י סימן יד, ובדרך אמונה כתב שבאמצע תפלה פטור מצדקה מדין עוסק במצוה).

כתב בברכי יוסף (יו"ד סימן רמז אות ב) בשם האריז"ל שהיה נותן צדקה בתפלת שחרית ומנחה אבל לא בתפלת ערבית, וסיים בשם הרר"י שגם בלילה הצדקה מועלת, אך אין התיקונים והכוונות שוות, ובאו"ח סימן רלה כתב הברכ"י בשם גורי האר"י שבערבית זמן דין גמור, ולכן אינו זמן ליתן צדקה, ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן מג כתב עפ"י הירושלמי שקלים שאין ליתן צדקה בלילה, חוץ ממתן בסתר, ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן לב כתב בשם הדברי חיים שהיה נותן בלילה לשם מתנה, ובשם החת"ס כתב שהיה נותן ע"י אחד מתלמידיו קודם כל תפלה אפילו בערבית, ומתוך כך העלה שאין קפידא להפריש צדקה בלילה, ועכ"פ אם בא עני לא ימנע מלתת לו אפילו בלילה.

כתב בא"ר סימן קי שטוב ליתן צדקה לפני

צדקה ומשפט א' (ג)
מצדד להקל למי שמקבל מעטפות בדואר או אימייל שנשלחו להרבה בני אדם שאינו עובר בלאו אם אינו נותן להם, ובודאי שאין חיוב די מחסורו.

Rav Blau suggests that one is allowed to ignore a generalized request received via mail or email, and certainly one is not obligated to give more than a small amount.

עין משפט נר מצוה

צב א ב מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הלכה ח סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ז:
צג ג ד מיי' שם פ"ח הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנד סעיף ב:

הגהות וציונים

א] בכת"י ובדפו"י בדבר: ב] [בע"י איתא רבא] (גליון): ג] [בפסחים איתא כי הא דיוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד כי הדר א"ל כו'] (גליון): ד] בכת"י היכי אתינן (וכ"ה ברש"י ובגמ' פסחים) ותיבת [א"ל] נוסף ע"פ ע"י, כי היכי דאתינן הכא איתינן התם: ה] ס"א נוסף דהא איכא מעשים טובים בלאו ה"נ אלא כו' (גליון): ו] ס"א לפי שאין עושין כו', וכן בכולן (גליון): ז] נדצ"ל צייר זוזי (כ"ה בגמ' שם): ח] נדצ"ל היאך איתינן (באה"מ): ט] צ"ל טוריינוס (גליון): י] בדפו"י מהר המודעית: כ] נדצ"ל ליה (באה"מ):

רבינו גרשום

ואינו יודע למי נותנה. לאפוקי ממר עוקבא דמנח לצדקה אצינורא דדשא של עני העני לא היה יודע מי נתנה שם ומר עוקבא יודע איזה עני נטלה. נוטלה העני ואינו יודע ממי נטלה. לאפוקי דר' אבא דצייר בסודריה ומפשילו לאחוריו ואתי עני ושרי ושקל. עני היה יודע ממי נוטל ור' אבא אינו יודע איזה עני נוטלה: יתן לארנקי של צדקה ולא ידע העני מי נתן והנותן לא ידע מי נטל: ישמח אשתו בדבר מצוה. שיפקדנה שלא בזמן עונה: אלא א"כ ממונה עליה כר' חנינא בן תרדיון. שהיה אדם גדול והיה יודע לבדוק למי יתן אלמא (דלא) [דאי לא] מצינן למשכח ממונה כגון זה. הוא עצמו מפזרן ונותן. כי אמרינן נמי דיתן לארנקי בשיש ממונה עליה כר' חנינא בן תרדיון. אי לא יפזרן הוא עצמו: אמר לו בכי תשא. משום דכתי' שם ונתנו איש כופר נפשו: אמר להן כל שכנגד זקניו כבוד. זה שקנה חכמה כלומר כל שחולקין לו כבוד בשביל חכמתו ולא משום עושרו: עליונים למטה. כלומר אותן שהן עליונים בעולם הזה בשביל עושרם ולא בגין חכמתם ושם בעולם הבא שרוין למטה: ותחתונים בעולם הזה שהם חכמים ומסכינין ובני מעשים טובים לא חשיבי הכא. לעולם הבא שרוין למעלה: ואנן מאי כלומר איך תלמידי חכמים (האיך) חושבין אותם שם: כי היכי דחשיבין הכא חשיבין התם והיינו נגד זקניו כבוד: ותלמודו בידו. בגירסא: ר' עקיבא ועשרה חביריו.

תוספות

אלא א"כ ממונה עליה כרבי חנניא בן תרדיון. פי' נאמן כמותו אבל צדיק כמותו לא דהא גבאים דבימי אמוראים לא היו צדיקים כמותו ולהכי נקט ר' חנניא בן תרדיון משום מעשה שבא לידו דאמר פ"ק דמסכת ע"ז (דף יז:) מעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים וכן בפרק במה טומנין (שבת דף מט. ושם) דאמר תפילין צריכין גוף נקי כאלישע לא צדיק כאלישע קאמר אלא גוף נקי שידע ליזהר שלא ישן בהם ושלא יפיח בהם קאמר ולא נקט אלישע אלא משום דאיתרחיש ביה ניסא:

עליונים למטה ותחתונים למעלה. פי' ר"ח דאמרו הגאונים שקבלה בידם רב מפי רב דעולם הפוך היינו שראה שמואל דהוה יתיב קמיה דרב יהודה תלמידיה משום דמיתה בשמואל בפר' במה בהמה (שם דף נה.) גבי ההיא איתתא דאתיא וגוחא קמיה דשמואל ולא אשגח בה א"ל רב יהודה לית ליה למר אוטם אזנו מזעקת דל וגו'[ו]:

ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם וגו'. ואותה שעה עשה צדקה שהיה (ד) מקנא להקב"ה א"נ שהיה מתיר את ירמיה מן הזיקים כדכתיב התם:

ולא

גמרא

[א]נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה נותנה ואינו יודע למי נותנה לאפוקי מדמר עוקבא נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה לאפוקי מדרבי אבא ואלא היכי ליעביד ליתיב לארנקי של צדקה מיתיבי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים ר"א אומר יפזר מעותיו לעניים ר' יהושע אומר ישמח אשתו לדבר[א] מצוה [א]ר' אליעזר בן יעקב אומר [ב]לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה כר' חנניא בן תרדיון כי קא אמרינן דממני עלה כר' חנניא בן תרדיון א"ר אבהו אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של צדקה אמר להן צאו וראו מה פירש דוד אבא [א]פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד רבי אבא[ב] אמר מהכא [ב]הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים מה טעם מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו משום דלחמו נתן ומימיו נאמנים וא"ר אבהו שאלו את שלמה איזהו בן העולם הבא אמר להם כל [ג]שכנגד זקניו כבוד [ג]כי הא (א) דיוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד[ד] א"ל אבוה מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ואנן היכי חזיתינן[ד] [א"ל] כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם ושמעתי שהיו אומרים [ג]אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן מאן נינהו אילימא ר"ע וחבריו משום הרוגי מלכות ותו לא פשיטא [ה] בלאו הכי נמי אלא הרוגי לוד תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו בני מהו שאמר הכתוב [ד]צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת נענה רבי אליעזר ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב [ה]ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאינם[ו] עושין אלא להתגדל בו כמו שנאמר [ו]די להוון מהקרבין ניחוחין לאלהה שמיא ומצליין לחיי מלכא ובנוהי ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא [ז]והתניא האומר סלע (ב) זה לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור[ה] לא קשיא כאן בישראל כאן בעובד כוכבים נענה רבי יהושע ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן שנאמר [ז]להן מלכא מלכי ישפר עליך וחטיך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוי ארכא לשלותיך וגו' נענה רבן גמליאל ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל [וגו'] וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא להתיהר בו [י]וכל המתיהר נופל בגיהנם שנאמר [ח]זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר [ט]יום עברה היום ההוא אמר רבן גמליאל עדיין אנו צריכין למודעי רבי אליעזר המודעי אומר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא לחרף אותנו בו שנאמר [י]ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה נענה רבי נחוניא בן הקנה ואמר צדקה תרומם גוי וחסד לישראל ולאומים חטאת אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו נראין דברי רבי נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריכם לפי שהוא נותן צדקה וחסד לישראל ולעכו"ם חטאת מכלל דהוא נמי אמר מאי היא דתניא אמר להם רבן יוחנן בן זכאי כשם שהחטאת מכפרת על ישראל כך צדקה מכפרת על אומות העולם: איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו (ג) שדרינהו קמיה דרבא [ג]וקבלינהו משום שלום מלכות שמע רבי אמי איקפד אמר לית ליה [כ]ביבש קצירה תשברנה נשים באות מאירות אותה ורבא משום שלום מלכות ורבי אמי נמי משום שלום מלכות [ד]דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי עובדי כוכבים ורבא נמי לעניי עובדי כוכבים יהבינהו ור' אמי דאיקפד הוא דלא

רש"י

נותנה ואינו יודע למי נותנה. כדמסיים בסיפיה יתננה בכיס של גבאי צדקה: דרב עוקבא ור' אבא במס' כתובות (דף סז:) מר עוקבא הוה שדי לענייא דשבבותיה כל יומא ארבעה זוזי בציגורא דדשא הרי שהעני אינו יודע ממי נוטלה והוא יודע למי נותנה ור' אבא הוה צייר[ז] בסודריה ושדי לאחוריה וממציא נפשיה לבי ענייא והעני נוטלה ויודע ממי נוטלה ואינו יודע למי נותנה: לדבר מצוה. לפני תשמיש: אמר לו בכי תשא. אם באת לשאת ראשם בהגבהה קח מהם כופר צדקה: כנגד זקניו כבוד. אותם שחולקין להם כבוד בעולם הזה מחמת חכמת זקנתם: עליונים למטה. אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן ראיתי שם שהם למטה: ותחתונים למעלה. ראיתי עניים שהם בינינו שפלים שם ראיתים חשובים: ואנן. בעלי תורה היאך אתינן[ח] היאך יש חשיבותינו: כי היכי. דאיתינן הכא חשובים ונכבדים הכי איתינן התם: הרוגי מלכות ותו לא. כלומר הך מלתא לחודא הוא דהוי בהו שנהרגו על קידוש השם ותו לא הוה בהו: הרוגי לוד. לוליינוס ופפוס אחים שהרגם (טורנוסרופוס[ט]) הרשע בלודקיא כדאמרינן במסכת תענית (דף יח:) על ידי גזירה שנגזרה על ישראל להשמיד על שנמצאת בת מלך הרוגה וחשדו את ישראל עליה ועמדו האחים' הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנו הרגנוה: ה"ז צדיק גמור. על דבר זה ומחשבה זו: כאן בישראל וכאן בעובד כוכבים. ישראל דעתן לשמים בין יחיה בין לא יחיה אינו מהרהר אחר מדת הדין אבל עכו"ם אינו נותן אלא ע"מ כן ואם לאו מתחרט: יום עברה היום ההוא. ביום הדין משתעי בנבואת צפניה: המודעי. מהר המודעי[י] היה: ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' וגו'. נבוזראדן קאמר ליה לירמיה כשהיה מגלה את ישראל לבבל: ביבש קצירה תשברנה. כשתכלה זכות שבידן וייבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן אז ישברו:

דלא

פשיטא כלומר בלא זכותא דהריגה דהוו צדיקין גמורים: **הרוגי לוד**. שפעם אחת נמצאת בת מלך הרוגה ומושלכת ברחוב ולא נודע מי הרגה וחשדו לכל היהודים ורצה המלך לשלוח יד בכולן עד שבאו שנים ומסרו עצמן ואמרו שהן הרגוה והצילו את כולם על ידן: **כאן בישראל**. ודאי מעליותא היא דאעפ"כ לבו לשמים לשם מצוה אבל הרבה אומות אין עושין אלא לצורך עצמן ולא לשם שמים ומשום הכי דלא עבדיתו צדקה כו': **ויבא ויעש וגו'** כי האי גונא מחרפין אותן. ור' נחוניא דריש הכי **צדקה תרומם ישראל** וחסד דמשים צדקה וחסד לישראל. וכל מה שאמרו הרבה אומות עושין חטאת הוא להן מכלל דהא ריב"ז דריש האי קרא כשם שחטאת קרבן חטאת מכפר על ישראל: **לקמיה דר' אמי** דהוי גבאי ליתנם לצדקה: **איקפד** על רבא דקבלינהו: **אמר לית ליה** לרבא ביבש קצירה תשברנה. כלומר כעין שהקציר מבושל יפה משברין אותו כך כשימלא ספקם ומגרש אותם מחטאתם תשבר זרועם נשים באות מאירות כגון אריתי מורי כלומר שאפי' הנשים (אין) יכולין למשול בם והיכי עביד רבא דקביל צדקה מהן להימשך מלכותן בזכות הצדקה: ור' **אמי דאקפד לא סיימוה קמיה**. דחילקו לעניי עובדי כוכבים דאין להם זכות בכך: **מונבז** ממלכי חשמונים היה: **במקום שאין עושין פירות**. שהממון המונח באוצר אינו מייתר כלום: **אם קנה בה קרקע הראוי לבית דירה** אע"פ שלא עשה בה דירה: **פיס'**: **ארבע אמות** לזה וד' אמות לזה שאמרו בחצר **חוץ משל פתחים** דלכל פתח יש לו בחצר ד' אמות לפרק משאו. ועכשיו אם יהיה חצר ט"ז אמה דמטי לפתחים ח' ולחלוק ח' (חלקים) והיינו ח' אמות לכל אחד עם הפתח שלו: **אמר רב הונא חצר מתחלקת לפי פתחיה**. שאם הניח להם אביהן לזה בית אחד של ב' פתחים ולזה בית אחד של פתח אחד ולפני בתים הללו היתה חצר, **מתחלקת** אותה חצר **לפי פתחיה** וזה שיש לו ב' פתחים נוטל ב' ידות מן החצר וזה שאין לו אלא פתח אחד נוטל שליש דלפי שיש חזקה לזה טפי: **ורב חסדא אמר ד' אמות לכל פתח ופתח**. ולא כל שתי ידות החצר דאי מייתר מד' ד' לכל פתח **חולקין בשוה**: **נוטל ח' אמות** באורך החצר כנגד ח' אמות של רוחב הפתח **וד' אמות ברוחב** החצר כנגד הפתח

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ע"ז דף יז:, ב) פסחים נ., ג) [מ"ק כח. כתובות עז:], ד) פסחים ח. ר"ה ד., ה) עיין תוס' פסחים ח: ד"ה שיזכה, ו) [לקמן עמ: ע"ש] ע"ז יח:, ז) משלי כא יג.

הגהות הב"ח

(א) גמרא כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע: (ב) שם סלע זו לצדקה: (ג) שם שדרתינהו קמיה דרבא: (ד) תוס' ד"ה ויבא וכו' עשה צדקה שהיה נראה כמקנא להקב"ה:

תורה אור השלם

א) פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד: [תהלים קיב, ט]

ב) הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים: [ישעיה לג, טז]

ג) וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַםִ וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד: [ישעיה כד, כג]

ד) צְדָקָה תְרוֹמֵם גּוֹי וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת: [משלי יד, לד]

ה) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֱלֹהִים לִפְדּוֹת לוֹ לְעָם וְלָשׂוּם לוֹ שֵׁם וְלַעֲשׂוֹת לָכֶם הַגְּדוּלָּה וְנֹרָאוֹת לְאַרְצֶךָ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ לְּךָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וֵאלֹהָיו: [שמואל ב ז, כג]

ו) דִּי לֶהֱוֺן מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא וּמְצַלַּיִן לְחַיֵּי מַלְכָּא וּבְנוֹהִי: [עזרא ו, י]

ז) לָהֵן מַלְכָּא מִלְכִּי יִשְׁפַּר עֲלָךְ וַחֲטָאָךְ בְּצִדְקָה פְרֻק וַעֲוָיָתָךְ בְּמִחַן עֲנָיִן הֵן תֶּהֱוֵא אַרְכָה לִשְׁלֵוְתָךְ: [דניאל ד, כד]

ח) זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן: [משלי כא, כד]

ט) יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה יוֹם שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל: [צפניה א, טו]

י) וַיָּבֵא וַיַּעַשׂ יְיָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר כִּי חֲטָאתֶם לַייָ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְהָיָה לָכֶם הַדָּבָר הַזֶּה: [ירמיה מ, ג]

כ) בִּיבֹשׁ קְצִירָהּ תִּשָּׁבַרְנָה נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עַם בִּינוֹת הוּא עַל כֵּן לֹא יְרַחֲמֶנּוּ עֹשֵׂהוּ וְיֹצְרוֹ לֹא יְחֻנֶּנּוּ: [ישעיה כז, יא]

ליקוטי רש"י

אינגד. איתנגיד, גוע ופרחה רוחו. **עליונים למטה.** אותן שהיו כאן חשובים ראיתי קלים. **ואנן.** תלמידי חכמים היכי איתינן התם. **הרוגי מלכות ותו לא.** לא היתה בהן מעלה אחרת שיחשבו עליה אלא זו בלבד. **הרוגי לוד.** שני אחים היו שמסרו עצמן על ישראל שהודו על עצמן הריגת בת מלך שהיו מטילין אותה על כל ישראל [פסחים נ.]. לוליינוס ופפוס אחים צדיקים גמורים היו. בלודקיא היא לוד ויש אומרין שנהרגו על בתו של מלך שנמצאת הרוגה ואמרו היהודים הרגוה וגזרו גזרה על שונאיהן של ישראל ועמדו אלו ופדו את ישראל ואמרו אנו הרגנוה והרג המלך לאלו בלבד [תענית יח:]. **הרי זה צדיק גמור.** בדבר זה ולא אמרינן שלא לשמה עושה אלא קיים מצות בוראו שצוהו לעשות צדקה ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעולם הבא או שיחיו בניו [פסחים ח:]. אם רגיל בכך [ר"ה ד.]. **וחסד לאומים חטאת.** שהיו נוטלי' מזה ונותנים לזה [משלי יד, לד]. **ומי כעמך ישראל גוי אחד.** ממה הם מיוחדים מכל העמים מזה אשר הלך אלהים בעצמו לפדותם לו לעם כמו שכתוב אני יוצא בתוך מצרים (שמות יב) מזה אנו מיוחדים שלא עשה זה לשום אומה בעולם [דברי הימים א, יז, כא]. [המשך בסוף המסכת]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כד בבא בתרא תלמוד בבלי עמוד מס 30הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לנסות את ה' בנתינת צדקה

גמרא ב"ב דף י: והתניא האומר וכו'

ישראל הנותן צדקה בשביל שיחיה בנו וכדו' אין זה חסרון ואדרבה מצוה גמורה היא, דוודאי דעתו לשמים ונותן בלב שלם אפילו אם רצונו לא יתקיים.

A Jew is allowed to give charity for the sake of meriting a personal benefit, e.g. the healing of his son, because we are assured that he really intends to fulfill the mitzvah regardless of whether his wish is fulfilled.

א) עשר תעשר [א] עשר בשביל שתתעשר אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקיך א"ל עשר תעשר א"ל ומאי עשר תעשר א"ל עשר בשביל שתתעשר אמר ליה מנא לך א"ל זיל נסי אמר ליה ומי שרי לנסוייה להקב"ה והכתיב ב) לא תנסו את ה' א"ל הכי אמר רבי הושעיא חוץ מזו שנאמר ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די [ב] מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די א"ל אי הות מטי התם [א] להאי פסוקא לא הוית צריכנא לך ולהושעיא רבך ותו אשכחיה ר' יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתיב ואמר ד) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא א"ל אטו הא מי לא רמיזי והכתיב ה) ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו דל עיניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעבד לך כדעבד לאבוך (א"ר [ב]) יוחנן מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים מטר בשביל יחיד דכתיב ו) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך פרנסה בשביל רבים דכתיב ז) הנני ממטיר לכם לחם מיתיבי [ג] ר' יוסי בר' יהודה אומר [ג] שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה מתה מרים נסתלק הבאר שנאמר ח) ותמת שם מרים וכתיב בתריה ולא היה מים לעדה וחזרה בזכות שניהן מת אהרן נסתלקו ענני כבוד שנאמר ט) וישמע הכנעני מלך ערד [ד] מה שמועה שמע שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל והיינו דכתיב י) ויראו כל העדה כי גוע אהרן אמר ר' אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו [ה] כדדריש ר"ל [ו] דאר"ל כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא [ז] דהא חזרו שניהם בזכות משה מת משה נסתלקו כולן שנאמר כ) ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתו והלא מרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר [ח] אלא מלמד שנתבטלו ג' מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד שאני משה כיון דלרבים הוא בעי [ד] כרבים דמי רב הונא בר מנוח ורב שמואל בר אידי ורב חייא מווסתניא הוו שכיחי קמיה דרבא כי נח נפשיה דרבא אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דהוה אמר להו שמעתא ולא הוה מסתברא להו הוו מרמזי אהדדי חלש דעתיה

אקרויה

לינוקא דריש לקיש. בן אחותו של ר' יוחנן ולאחר מיתתו של ריש לקיש כדמוכח לקמן: **אמר.** ינוקא לר' יוחנן מאי עשר תעשר: **א"ל.** ינוקא והכתיב לא תנסו: **שיבלו.** כלומר שייגעו דולורא"ש בלע"ז: **אי הוה מטינא להתם.** להאי קרא דהביאו את כל המעשר הוה ידעית ליה ממילא: **לרבי הושעיא רבך.** דאמרית לי משמיה: **אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו.** כשאדם חוטא מסלף דרכו שבאין עליו פגעים ועל השם יזעף לבו שכועס ואומר מפני מה ארע לי פגע זה: **ולא רמזה משה באורייתא.** שהחומש הוא יסוד נביאים [ה] וכתובים וכולן יש סמך למצוה מן התורה: **דלי עיניה.** רבי יוחנן שהיו עפעפיו מכסין את עיניו ומגביהן במזלגי דכספא כדאמרינן בבבא קמא בפ' אחרון (דף קיז.) שהיה רוצה לראותו מפני שהוא חריף: **דלא ליעביד לך כדעבד לאבוך.** שלא יתן עיניו בך כמו שנתן באביך והמיתו כדאמרינן בבבא מציעא (דף פד.): **מטר בשביל יחיד.** שאם א"צ מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחר זמן זריעת בני אדם או שדר בעיר שכולה נכרים וצריך למטר בא בזכותו (א) ופרנסה שפע טובה ומחיה לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים שאם רבים צריכין שובע שתשלח ברכה בתבואה הקב"ה עושה אם זכו אבל יחיד הצריך שיתברכו תבואותיו אין הקב"ה משנה בעבורו דין השנה אלא כפי ברכותיה ואף על פי שמוריד בשביל יחיד מטר זה [ו] להשבית תבואותיו שלא יהו גרועות משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שובע לא: **מטר ארצך.** של אחד משמע: **ממטיר לכם.** לשון רבים: **בארה של מרים.** סלע וזבין ממנו מים והיה מתגלגל והולך עם ישראל והוא הסלע שבו הכה משה שלא היה רוצה להזיל מימיו בשבילו [ז] לפי שמתה מרים: **ונסתלקו ענני כבוד.** ענני רקיע וענני עשן ושאר עננים אינן של כבוד: **חזרה בזכות שניהן.** שכן כתיב [ט] ודברתם שניכם אל הסלע ונתן מימיו: **כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא.** כל מקום שצריך לדרוש כי בין לענין דרשה בין למשמעות המקרא תוכל לשנותו באחד מהני ארבע לשונות דלשון כי משמע באולם וכן וכד ודרס ואדי בכלל הני ד' הן והאי דכי גוע אהרן משתמש [ח] בלשון דהא ושמעינן מיניה טעמא דקרא למה טעם נתראו דהא מית שהרי מת אהרן וריש לקיש לא אתי למימר דלא מתרגמין שום כי בעולם אלא (ב) מהני לשונות אלא אפי' מתרגם [א] דלמא ארי דרשינן משמעותיה כמשמעות דהא ומאן דמתרגם וחזיאו כל כנישתא דהא מית טועה הוא דאם כן ואתחזיאו מיבעי ליה ויראו כל העדה במשקל [י] ויראו ראשי הבדים וירפו המים [כ] ויעלו מעל משכן קרח [ל]: **חזרו שניהם בזכות משה.** [ט] מדכתיב ואכחיד את שלשת הרועים פשיטא לן דבדידהו משתעי שלא מצינו פרנסים לישראל שלשה כאחד אלא הם: **מתה בניסן.** שנאמר (במדבר כ) ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם (בפרה [י]) אדומה: **אהרן מת.** באחד לחדש [כ]: **מווסתניא.** מאותו מקום: **אחוו להדדי.** מראין ומביטין זה לזה דלא סלקא להו שמעתא כרבא:

אקרויה

עשר תעשר. הכי איתא בסיפרי [מ] עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל את כל דהוה מצי למימר את תבואתך [ל] מאי כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל דבר שמרויח בו והכי נמי איכא בהגדה [נ] היוצא השדה שנה [שנה] כלומר אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה כלומר לא יעשה שדך אלא כפי מעשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה כלומר מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה ומעשה באדם אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר נוטל ק' כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה וכן עשה כל ימיו כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו בני דע שדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין הזהר שתפריש ק' כורין כאשר עשיתי ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה בחיי האב והפריש ממנה ק' כורין בשנה שניה נסתכל וראה הבן שהמעשר היה דבר גדול ואמר שלא יפריש [מ] לשנה אחרת נתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין נצטער עליו ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי אמרו לו [נ] נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב בא וראה כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל הבית והקב"ה כהן שהיה המעשר חלקו ליתן לעניים ועכשיו שלא הפרשת חלקו לו היה הקב"ה בעל הבית ואתה כהן שאין שדך עושה (ג) מה שהיה עושה מתחלה אלף כורין והפריש לך מאה כורין והיינו דכתיב (במדבר ה) ואיש את קדשיו לו יהיו כלומר [ע] כשאינו מפריש כהוגן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה אמרו חכמים [ע] המעכב מעשרותיו לסוף בא שלא יהיה לו אלא אחד מעשר כדכתיב (ישעיה ה) וזרע חומר יעשה איפה דהיינו המעשר דאיפה ג' סאין ובחומר יש (לו) ל' סאין וכן כתיב [פ] כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וה"ר נתן האופניא"ל פי' [צ] היוצא מן השדה כלומר ואם לאו שאין אתה מפריש העישור יהיה לאותו היוצא לשדה דהיינו עשו הרשע כלומר שיקחוהו העובדי כוכבים:

תלמוד

רבינו חננאל

דיהיב שנאמר פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. **בימי רבי זירא גזור שמדא** ומנעום מלקבוע תענית א"ר זירא ניקבליה עלוון מהשתא ולכי בטיל שמדא ניתוב בתעניתא שנאמר ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום אשר נתת לבך להבין ולהתענות וגו'. **גשמים** (בלילי) **[בערבי] שבתות** אפילו שנים כשני אליהו סימן קללה הן. **אין הברכה מצויה לא בדבר המדוד** ולא בדבר המנוי ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך וגו'. **א"ר יוחנן אין הגשמים נעצרין** אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואינם נותנים שנאמר נשיאים ורוח וגשם אין וגו'. **עשר תעשר.** כלומר עשר כדי שירבה קניינך ותעשר עוד פעמים אחרים. ואמרינן מי שרי למימר הכי והכתיב לא תנסו את ה' אלהיכם ושנינן חוץ מזו שנאמר הביאו וגו' ובחנוני נא בזאת וגו'. **כתיב אולת אדם תסלף דרכו** ועל ה' יזעף לבו כיוצא בו בתורה דכתיב ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו: **א"ר יוחנן מטר בזכות יחיד** שנאמר לתת מטר ארצך בעתו ר"ל אמר [ק] מהכא שאלו מה' מטר וגו' ותניא ומטר גשם יתן להם לאיש יכול לכל השדות שלו ת"ל בשדה. יכול לכל השדה ת"ל עשב השדה וכדר' דניאל בר רב קטינא דהוה סייר גינתיה ואמר האי משרא בעי מיא והאי משרא לא בעי מיא ואתי מטרא להאי משרא דאמר בעי מיא. **פרנסה בשביל רבים** שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו'. ואקשינן והא משה רבינו יחידי הוה (וקמא) [וקאמר] כי המן ירד בזכותו. והענן בזכות אהרן והבאר בזכות מרים. וכולן כיון שמתו נסתלקו כל אחד ואחד הדבר שהיה בזכותו. וחזרו בשביל מרע"ה. וכיון שמת נסתלקו הכל שנאמר ואכחיד שלשת הרועים בירח אחד. ושנינן שאני משה רבינו כיון דאלים זכותיה כרבים דמי. ג' **פרנסים טובים עמדו לישראל.** ואלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות נתן להם הקב"ה על ידם ואלו הן מן ובאר ועמוד הענן כו': **תלמידי דרבא כד נח נפשיה** אתו לקמיה דרב פפא לא הוו מסתברי להו שמעתתיה הוה מרמזי להדדי חזנהו

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] בכת"י אי הוה **מטאי להתם** לא **הוה** צריכנא לך **ולרבי הושעיא** רבך: **ב]** [צ"ל **ואמר רבי**] (גליון): **ג]** בכת"י הגירסא **ופרנסה בשביל יחיד לא והתניא** ר' יוסי בר' יהודה אומר וכו': **ד]** ס"א שאני משה כיון **דאלים זכותו** כרבים דמי (גליון) כ"ה בע"י ובכמה דפו': **ה]** ברש"י שבע"י יסוד **לנביאים** וכתובים: **ו]** בשביל **זה מטר** להשביח רש"א (גליון) וכמו שהגיה הב"ח (עיקר כוונת הגהתם הוא לתקן הנוסח המשובש בדפו"י בשביל "רבים"): **ז]** "בשבילו" ליתא בדפו"י וע"י: **ח]** ברש"י שבע"י **משמש**: **ט]** יש להוסיף **מת משה נסתלקו כולן** (מנחת יהודה, ועי' ממ"נ): **י]** [צ"ל **בפרשת פרה**] (גליון): **כ]** [צ"ל באחד לחדש **בחדש החמישי בפ' אלה מסעי**] (גליון): **ל]** צ"ל את **תבואת זרעך** (רש"ש ע"ש): **מ]** בתוס' שבע"י איתא שלא יפריש **כ"ב** (ועי' בתנחומא שם): **נ]** בתוס' שבע"י אמרו לו **לא** נצטער עליך (ועי' הלשון בתנחומא שם):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [שבת דף קיט.], **ב)** [לקמן כב:] שבת לב: מכות כג:, **ג)** תוספתא סוטה פי"א ה"ד סדר עולם רבה פ"י, **ד)** ר"ה ג. וע"ש בתוס', **ה)** עיין ר"ה ג. ובהגר"צ שם, **ו)** גיטין ל. שבועות מט:, **ז)** [פסחים דף לג:], **ח)** מגילה יג: קידושין לח., **ט)** במדבר כ ח, **י)** מלכים א' ח ח, **כ)** מלכים ב' ב כב, **ל)** במדבר טז כז, **מ)** בסיפרי דידן ליתא אך יש בתנחומא פרשת ראה יח (פתח עינים), **נ)** [עי' ילקוט רמז תתלג וכן איתא בתנחומא פ' ראה אות י], **ס)** [עי' ברכות סג.], **ע)** עי' רש"י במדבר ה י, **פ)** [גם ריש דקרא], **צ)** [גם זה איתא בילקוט רמז תתלג וכן בתנחומא], **ק)** לקמן ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מטר כו' בא בזכותו הס"ד ומה"ד ופרנסה כו' ואף על פי שמוריד בשביל זה מטר להשבית: **(ב)** ד"ה כי משמש כו' שום כי בעולם אלא באחד מהני לשונות: **(ג)** תוס' ד"ה עשר כו' ואתה כהן שאין שדך עושה עתה מה שהיה עושה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כי משמש וכו' **אלא אפי'** מתורגם ארי. כצ"ל:

תורה אור השלם

א) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: [דברים יד, כב]

ב) לֹא תְנַסּוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמַּסָּה: [דברים ו, טז]

ג) הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֵת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי: [מלאכי ג, י]

ד) אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל יְיָ יִזְעַף לִבּוֹ: [משלי יט, ג]

ה) וַיֹּאמֶר אֶל אֶחָיו הוּשַׁב כַּסְפִּי וְגַם הִנֵּה בְאַמְתַּחְתִּי וַיֵּצֵא לִבָּם וַיֶּחֶרְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו לֵאמֹר מַה זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ: [בראשית מב, כח]

ו) יִפְתַּח יְיָ לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ אֵת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה: [דברים כח, יב]

ז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: [שמות טז, ד]

ח) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם: וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן: [במדבר כ, א-ב]

ט) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי: [במדבר כא, א]

י) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: [במדבר כ, כט]

כ) וָאַכְחִד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים בְּיֶרַח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי: [זכריה יא, ח]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - יא תענית תלמוד בבלי עמוד מס 28**הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

תענית ט. אשכחיה ר' יוחנן וכו'

ר' יוחנן הביא ראי' מן המקרא שבנתינת מעשר מותר לנסות את ה' שעי"ז יתברכו נכסיו, אע"ג שאסור לעשות כן בדברים אחרים.

R. Yochanan taught the child of Reish Lakish that unlike other mitzvos where one may not "test" Hashem; when one gives maaser he may in fact test Hashem that he will merit success.

ה יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לְרְוָחָה, וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתֶךָ, וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה. בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ, קַל וָחֹמֶר בְּאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ. מִכַּאן אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מַרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ, וּבוֹטֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה, וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם:

אוצר החכמה

וְיִנָּעֵם לוֹ עוֹד לָדַעַת תּוֹרַת אֱלֹקָיו. וְזֶהוּ אָמְרוֹ בַּצָּמָא. רָצָה לוֹמַר שׁוֹתֶה וַעֲדַיִן צָמֵא(נט).

אוֹ יֹאמַר יְהִי בֵיתְךָ בַּיִת וַעַד וְכוּ'.

אַף כִּי אֵינְךָ מֵבִין בְּעַצְמְךָ, וּמָשָׁל לַנִּכְנָס לַחֲנוּתוֹ שֶׁל בֹּשֶׂם שֶׁקּוֹלֵט אֶת הָרֵיחַ. וְאַף אִם אֵינְךָ מֵבִין, וְהִנְּךָ מִתְאַבֵּק אַךְ בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם. עִם כָּל זֶה תִּהְיֶה שׁוֹתֶה בְּהַאֲוָה עֲצוּמָה כְּצָמֵא אֶת דִּבְרֵיהֶם.

יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לְרְוָחָה.

ליתר עיון

הִנֵּה טֶבַע הַצְּדָקָה שֶׁמַּעֲשֶׁרֶת. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (כְּתוּבּוֹת ס"ו, ב') מֶלַח מָמוֹן חָסֵר, וְאָמְרִי לַהּ חֶסֶד, וְאִם כִּי אֵין זֶה מֻרְגָּשׁ לַכֹּל, מִכָּל מָקוֹם בְּכָל דּוֹר רוֹאִים אָנוּ שֶׁכֵּן הוּא. וּכְתִיב (הוֹשֵׁעַ י', יב) "זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד", כִּי הַזּוֹרֵעַ נוֹטֵל תְּבוּאָה, וּמַשְׁלִיךְ בְּתוֹךְ רְגָבִים. וְכִי יֹאמַר הַזּוֹרֵעַ, אוֹי לִי, כִּי נִדְמֵיתִי לְמְשׁוּגָּע וַחֲסַר הַבִּינָה, לָקַחַת יְגִיעַ כַּפַּי, לִזְרֹק לָאָרֶץ, חִטָּה, וּשְׂעוֹרָה, בְּמַפֹּלֶת יָד. כֵּיוָן שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא לְהַרְוָחָה, מַכְנִיס קֶמְעָה, וּמוֹצִיא הַרְבֵּה. מְפַזֵּר חִטִּים מְעַט, וְנוֹסֵף עוֹד הַרְבֵּה.

כֵּן הַדָּבָר בְּעִנְיַן זְרִיעַת הַצְּדָקָה, נִרְאֶה מְחַסֵּר מָעוֹתָיו. אֲבָל בֶּאֱמֶת הֲלֹא זְרִיעָה הִיא לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה בַּצְּמִיחָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מ"ד, ל') "וְרֵאשִׁית עֲרִסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ". וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר ה', י') "וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ", פֵּרוּשׁ שֶׁאֵינָן נוֹתָנִן וַיִּשְׁאִירֵם

נט. וז"ל האור החיים (דברים כו, א) "ושמחת בכל הטוב, כמאמרם ז"ל אין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים אחריה". עיין רוח חיים ריש פרק ו'.

יתר עיון: רוח חיים על מסכת אבות א, ה

מבאר דשכר צדקה הוא מטבע הבריאה, וכמו שהזורע חטים הטבע הוא שיצמחו, כן הזורע צדקות נראה לו שמחסר ממונו, אבל באמת זה מצמיח לו ריוח רב.

Rav Chaim Volozhiner compares giving charity to the planting of seeds – just as the nature of planting is that by "destroying" the seeds one reaps the profits, so too, distributing charity will bestow wealth upon the giver.

לוֹ, ״קֻדָּשָׁיו לוֹ יִהְיוּ״, פֵּרוּשׁ שֶׁיַּעֲנִי, וִיקַבֵּל מַעֲשֵׂר עָנִי. ״אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה״, כְּתִיב כָּאן יִהְיֶה בְּהֵ״א וְלֹא בְּוָי״ו. וּפֵרוּשׁ יִהְיֶה לוֹ הַרְבֵּה. וּכְמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ס״ג, א׳) וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו, י׳) ״נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְגוֹ׳ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה׳״.

וְהִנֵּה יוֹתֵר נִפְלֵאת זְרִיעַת הַצְּדָקָה מִזְּרִיעַת הַתְּבוּאָה, כִּי שָׁם הַזֶּרַע נִרְקָב וְעָלָיו יָצִיץ פֶּרַח. וְהַצְּדָקָה, הַזְּרִיעָה עַצְמָהּ גַּם כֵּן אֵינָהּ כָּלָה, וּגְנוּזָה לְמַעְלָה, כְּמַאֲמַר מוֹנְבַז (ב״ב י״א, ע״א) אֲנִי גָּנַזְתִּי לְעַצְמִי. וְהַזְּרִיעָה הִיא, וַדַּאי לְעַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. אַךְ הַקְּצִירָה מִזְּרִיעָה זוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֵינוּ הָעֹשֶׁר, אֵינָהּ וַדַּאי שֶׁלּוֹ, כִּי לֹא לְעוֹלָם יִחְיֶה, וְעָזַב לַאֲחֵרִים חֵילוֹ. וְיָפֶה כֹּחַ הַזְּרִיעָה, מִכֹּחַ הַקְּצִירָה, בְּעִנְיַן הַצְּדָקָה, הֵפֶךְ זְרִיעַת הַתְּבוּאָה אֲשֶׁר הַזְּרִיעָה לֹא לוֹ יִהְיֶה.

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר ״זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה״, שֶׁיִּהְיֶה הַזְּרִיעָה לָכֶם וְלֹא לְזָרִים. ״וְקִצְרוּ״ הֵינוּ הָעֹשֶׁר מִזֶּה, לְפִי חֶסֶד, וְלֹא אָמְרוּ לָכֶם כְּמוֹ גַּבֵּי הַזְּרִיעָה, כִּי הִיא אֵינָהּ וַדַּאי לָכֶם. וְיִתָּכֵן בְּזֶה לְפָרֵשׁ ״לְפִי חֶסֶד״, הֵינוּ כְּפִי שֶׁתִּזְכּוּ יִהְיֶה הַקְּצִירָה, אִם לָכֶם, אִם לֹא.

וְזֶה שֶׁאָמַר הַתַּנָּא ״יִהְיֶה בֵּיתְךָ פָּתוּחַ״, וְאַל יַפְתֵּךְ הַיֵּצֶר, וּבְפָרָט בְּעִתִּים הַלָּלוּ מִקְּשֵׁי הַפַּרְנָסָה, יֹאמַר לְךָ, דַּי לְךָ לְפַרְנֵס עַצְמְךָ וּבְנֵי בֵּיתְךָ בְּדֹחַק, וְלָמָּה תְּפַזֵּר לַאֲחֵרִים חֵילְךָ, לָזֶה אָמַר הַתַּנָּא ״לִרְוָחָה״, שֶׁאַדְרַבָּה מִזֶּה יִהְיֶה לְךָ הָרְוָחָה וְכַנַּ״ל.

וְאָמַר ״וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵּיתְךָ״, רְצוֹנוֹ לוֹמַר, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה נוֹתֵן בְּעַיִן יָפָה לִבְנֵי בֵּיתְךָ וְלַעֲבָדֶיךָ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְסַיְּעִים לְךָ וּמַרְוִיחִים לְךָ, כֵּן בְּעַיִן יָפָה, וְיָפֶה תִּתֵּן לָעֲנִיִּים שֶׁהֵם הַמַּרְוִיחִים לְךָ בְּיוֹתֵר. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב, ״יוֹתֵר מִמַּה שֶׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הֶעָנִי, הֶעָנִי עוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַבַּיִת״ [כִּדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רוּת עַל הַפָּסוּק ״שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ וְגוֹ׳״, וּבְוַיִּקְרָא פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי). גַּם צָרִיךְ לְפַיֵּס הֶעָנִי בִּדְבָרִים וּלְסַפֵּר עִמּוֹ בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת כְּמוֹ שֶׁמְּסַפֵּר עִם בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ. וּכְמַאֲמַר חז״ל (ב״ב ט׳, ב׳) הַמְפַיְּסוֹ בִּדְבָרִים מִתְבָּרֵךְ בי״א בְּרָכוֹת. וּלְזֶה אָמַר אַף שֶׁאַתָּה

הלכות צדקה

סימן רמז

[א] גודל שכר הצדקה ואם כופין עליה. ובו ד' סעיפים:

א א [א] **מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת יד**

וכמה פעמים נצטווינו בה במצות עשה ויש לא תעשה למעלים עיניו ממנה שנאמר [דברים טו, ז] **לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך** ב [ב] **וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל ובאילו עובד אלילים ומאר יש ליזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיכות דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד**

[ב] ב** **כעובדא א** (א) **דנחום איש גם זו:**

ב [ג] ג **לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה שנאמר** [ישעיה לב, יז]

והיה מעשה הצדקה שלום:

ג ג **כל המרחם על העניים** ג **הקדוש ברוך הוא מרחם עליו:** הגה: [ד] ד) ויתן הלחם על לבו שהוא מבקש כל שעה פרנסתו מהקדוש ברוך הוא וכמו שהוא מבקש שהקדוש ברוך הוא ישמע שועתו כך הוא ישמע שועת עניים [ה] גם יתן על לבו כי הוא גלגל המוזר בעולם ושוף הלחם שיבא הוא או בנו או בן בנו לידי מדה זו וכל המרחם על חביריו מרחמין עליו:

ד [ו] ד **הצדקה דוחה את הגזירות הקשות**

ב (ב) **וברעב תציל ממות כמו שאירע לצרפית** ג (*): הגה: [ז] ה) והיה מעשרת [ב] ושמור לנפוש הקדוש ברוך הוא ג כי מס (א) נדבר זה שנאמר [מלאכי ג, י] ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די: ואם כן אפילו ממון הלבה שאינה פקוקה נמי ערי, עכ"ל. כ"ל בשביל שמתעשר:

ערך לחם למהריק"ש

רמז סוף סעיף א [ומאד יש ליזהר]. לכיך הנותן צלת יתפלל בצדקה שעושה, ואם מתפלל לא כי אתין לו שכר צלת שמעשירין אותו: אבל נותן מתנה מתנה מלוה להוליא לגבורו, מוקפות פרק קמא דשבת [י, ב ד"ה הנותן]: סוף פסיף ב [ו]א דבר רע]. עוד לפקוח לצדקה בעד המתים, ואם היה רצה אינו מועיל לו: סוף פסיף ד במעשר דוקא שרי לנפוי להקדוש ברוך הוא, אבל לא בשאר צדקה:

ביאור הגר"א

רמז [א] [סעיף א] **מצות עשה כו' וכמה פעמים כו'.** נתן תתן [דברים טו, י], פתוח תפתח [שם, ח] וכיוצא הרבה: [ב] **כעובדא כו'.** בפרק ג' דתענית (כ"ע ע"ב): [ג] [סעיף ב] **לעולם כו'.** עיין סעיף ד'. ואמרו (כתובות ס"ו ע"ב) מלח ממון חסר. ופרק א' דגטין (ז' ב') לא אעניך כו' [נחום א, יב]:

באר היטב

שמה מחלה ופוף, ויחזרו לחר מיין לומר קדיש דרבנן, ועשרה בני רב בפלן, והיה קעודה מלוה [ב], לחפילו לבל חוך י"ב חודש על מבין ולחרו יכול לקעור שם. ובשוחעה מהרי"ל כחב דבינה שחם בו מבין ולחרו לעשוח צלחה להחענות

פחור לגבול בפיוס מבבחת, להוי כחו דבריה המוחרים ולחרים נהגו בו ליקור כלעיל סימן רי"ד ועי"ש, עכ"ל הש"ך [שם]:

רמז (א) **דנחום.** (בפ"ק) [בפרק ג] דתענית דף כ"ע, ע"ש. וכמדרש רבה סדר בראשית פיהם ערבי יוסי נתן לדקה ופרנסה לעשה עשר ועשיר כו' עד"ז ע"ש, למהרש"ל בשעהר גם בחוכה מוחר לנסות: **וברעב.** והוה הדין בשאר מיני מיחה מלוה. ועוד מוסיף לו חורך ימים, כדחיחה בפרק קמח דבבא בחרא (י' ע') וסוף שבת [קנו, ב]: **[הגה] ואסור כו'.** בפרק א' דחענית (ע' ע'):

פתחי תשובה

רמז (א) **בדבר זה.** עיין בספר משנת חכמים [לר' יוסף מזמאשטש, הלכות יסודי התורה] דף י"ז ע"א [בעמוד לב ד"ה זולת], שכתב דהא דשרי לנסות במעות מעשר עשר [דברים יד, כב] [עשר] [1] מעשה פסוקה. ודוקא גבי חפלה [בחו"מ סימן ל"ג] [לג] סעיף ג) לחסור, משום דמי לחפשר לו לבוין יפה ממה שפשך, דומיא דהרהורי ההלבה ירחיקוהו למעיין בה, ואם כן על כרחך יהא לבו טרוד אם עיין הוא (בהלבה) [בהלבה] [מג] לא יוכל לבוין בחפלה, ואם יכריח מחשבח לבו לחלק עיון ההלבה, הריח גופא טרחא היא לו, שצריך להסיר מלבו מה שהוא חפץ לחשוב ויפסיד על ידי כך כוונת החפלה. ומו יש לחלק דדוקא גבי חפלה מייעין בן יהרהר בה בדברי חורה, משום דחרוייהו דבריה של קדש הם, אבל לא מייעין שיהרהר במקום הטנופת כגון בניח המרחץ ובניח הכסא, ע"כ. ולא שחש"ך כחב לחנס הדבר ידוע שקשה מאוד להסיר מלבו הרהורי חורה חפילו במקום הטנופת מי שלבו נוהל ולהוט לעיין בפלפול הלבה, ואף כי חמרינן פרק מי שחחו [בברכות כה, ב] חמר רב הונא חלמיד חכם צחור לעשות במנוחת הטנופת מפני שחי חפשר לו בלא הרהורי חורה, שלמא החיינן להכי, ל"ע, ע"כ. וכחב על זה בדרכי משה [שם אות יא] ונרחה לי לעל כרחך לריכין לחלק בין מנוחת הטנופת למרחץ, דשם לא כן לא יהא חלמיד חכם חוחר ליכנס למרחץ לעולם, כמו שאסור ליכנס למנוחת הטנופת, אלא על כרחך לריך לומר דהיינו מהריהר במרחץ בלל, ומזהר טפי ממה שמזהר במנוחת הטנופת, ואם כן חפילו ממוך הלבה שאינה פקוקה נמי ערי, עכ"ל. כ"ל

ערך לחם למהריק"ש

רמז סוף סעיף א [ומאד יש ליזהר]. לכיך הנותן צלת יתפלל בצדקה שעושה, ואם מתפלל לא כי אתין לו שכר צלת שמעשירין אותו: אבל נותן מתנה מתנה מלוה להוליא לגבורו, מוקפות פרק קמא דשבת [י, ב ד"ה הנותן]: סוף פסיף ב [ו]א דבר רע]. עוד לפקוח לצדקה בעד המתים, ואם היה רצה אינו מועיל לו: סוף פסיף ד במעשר דוקא שרי לנפוי להקדוש ברוך הוא, אבל לא בשאר צדקה:

ביאור הגר"א

רמז [א] [סעיף א] **מצות עשה כו' וכמה פעמים כו'.** נתן תתן [דברים טו, י], פתוח תפתח [שם, ח] וכיוצא הרבה: [ב] **כעובדא כו'.** בפרק ג' דתענית (כ"ע ע"ב): [ג] [סעיף ב] **לעולם כו'.** עיין סעיף ד'. ואמרו (כתובות ס"ו ע"ב) מלח ממון חסר. ופרק א' דגטין (ז' ב') לא אעניך כו' [נחום א, יב]: [ד] [סעיף ג הגה] **ויתן כו'.** כנ"ל וכמו שכתוב (משלי כ"ג פסוק יג) אותם אזנו כו': [ה] **גם יתן כו'.** שבת שם [קנא, ב]: [ו] [סעיף ד] **הצדקה כו'.** פרק א' דבבא בתרא (י' ע"ב) וסוף שבת [קנו, ב]: [ז] [הגה] **והיא כו', ואסור כו',** ויש **אומרים כו'.** בפרק א' דתענית (ע' ע"ב):

באר היטב

שמה מחלה ופוף, ויחזרו לחר מיין לומר קדיש דרבנן, ועשרה בני רב בפלן, והיה קעודה מלוה [ב], לחפילו לבל חוך י"ב חודש על מבין ולחרו יכול לקעור שם. ובשוחעה מהרי"ל כחב דבינה שחם בו מבין ולחרו לעשוח צלחה להחענות

פחור לגבול בפיוס מבבחת, להוי כחו דבריה המוחרים ולחרים נהגו בו ליקור כלעיל סימן רי"ד ועי"ש, עכ"ל הש"ך [שם]:

רמז (א) **דנחום.** (בפ"ק) [בפרק ג] דתענית דף כ"ע, ע"ש. וכמדרש רבה סדר בראשית פיהם ערבי יוסי נתן לדקה ופרנסה לעשה עשר ועשיר כו' עד"ז ע"ש, למהרש"ל בשעהר גם בחוכה מוחר לנסות: **וברעב.** והוה הדין בשאר מיני מיחה מלוה. ועוד מוסיף לו חורך ימים, כדחיחה בפרק קמח דבבא בחרא (י' ע') וסוף שבת [קנו, ב]: **[הגה] ואסור כו'.** בפרק א' דחענית (ע' ע'):

גליון מהרש"א

רמז [א] [בחורת הסימן] **גודל שכר הצדקה.** אף לחין נוחנין לגבול אלא למי שיודע בו שיכרך, מכל מקום לעני מוחר ליתן, מ"א סימן קס"ט סעיף ג' בהג"ה. וכ"ז [שם ס"ק ג] משום למלות לדקה ולא, וזה פשוט: [ב] [הגה] **סעיף ד] ואסור לנסות.** בשל"ה ענין לדקה ומעשר עלה רס"ב ריש הטלה [מפסח מגילה פרק גי מלוה ענין לדקה ומעשר ד"ה יש מפוי ושוף] הסיג, ודעתו לחפילו במעשר כפיפס אסור לנסות, עיין בפסחים מוסיפות מ' ריש ע"ב. ועיין מהרש"ל בביחורו לפ"ג אות קלא] בפסחים בשם מרוחת הדשן דחוחר לבוחן לבית המרחץ אף ממון הלבה שאינה פקוקה. ועיין נמו"ח סימן פ"ה [סעיף ב]:

רמז א דנחום איש גם זו. (בפ"ק) [בפרק ג] [ב] דחענית דף כ"ע ע"א, ע"ש. בירושלמי פרק חלמה מוציח [בחוכות פי"ג הלכה ג] וכמדרש רבה סדר בראשית פרשה י"ו [אות ג] אימא מרבי יוסי נתן לדקה ופרנסה לחמה המגורשת, על שם ומשכרך (שלג) [לג] מחעלס [ישעיה נח, יז]:

ב וברעב תציל ממות. והוא הדין משאר מיני מיחה מלוה, כדחיחה בפרק קמח דבבא בחרא [קנו, ב] כמה עוברי. ועוד מוסיף לו חורך ימים, כדחיחה בפרק קמח דבבא בחרא [יא, ב] וגבי ניסיון הלדיק: **ג כי אם בדבר זה.** שולחי יבוא, כמו שחמרו חז"ל [שבח קיט, ב] עשר חעשר [דברים יד, כב] [עשר] [1] נחשיל שחחעשר:

רמ"א יו"ד סימן רמז סעיף ד', פ"ת שם

י"א שבכל צדקה מותר לנסות את ה' שבודאי יתברך על ידי צדקה, אבל י"א שהיינו דוקא לגבי מעשה. וע' בפ"ת מהמשנת חכמים דמותר לנסות רק לגבי ברכת עשירות, ולא בשאר דברים כגון שיחיה בנו וכדו'. ושוב הביא משאילת יעב"ץ והשל"ה שהשיגו על הרמ"א דדוקא במעשר תבואה מותר לנסות, ולא במעות צדקה - אפילו מעות מעשה

According to some Poskim, one may test Hashem in all matters of tzedaka. Others disagree and limit it to the giving of maaser. Pischai Teshuva cites the Mishnas Chachamim that one may only test Hashem whether he will receive wealth in return, but not with regards to other benefits.

Shvus Yaakov and the Shela dispute the Rema's assertion altogether: testing Hashem is permitted specifically with regards to tithing produce and not with regards to tzedaka or maaser of money.

רמח א אפילו עני המתפרנס מן הצדקה כו'. היינו כשיש לו פרנסתו בלתו הכי, דאם לא כן אינו מייב ליתן לצדקה, כדלקמן סימן רנ"ד סעיף ג' [בהגה]. ומכל מקום מותר לו להתפרנס מן הצדקה אם אין לו קרן שיוכל להתפרנס מן הריוח, כדלקמן סימן רנ"ג סעיף ג': **ב בית דין כופין כו'.** זה לא קאי אעני, דעני אין מחייבים אותו, כדלקמן סימן רנ"ג סעיף ז', וכן כתב בדרישה [שם ס"ק ג]. ולפי מה שכתבתי בסמוך [ס"ק ו] לא מוכח מידי, די"ל דאם יש לו פרנסתו מחייבים אותו, ולקמן סימן רנ"ג מיירי כשאין לו פרנסתו. ונראה נמי מה שהקשה בדרישה מאי קא משמע לן דמקבלים ממנו [סימן רנג סק"ב] הא אפילו מייב ליתן, כמו שכתוב כאן, ונכנס בדומק, ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי, וק"ל: **ג כופין.** ואע"ג דהוי מצות עשה שמתן שכרה בצדה, דכתיב [דברים טו, י] (למעלה) [בגלל הדבר הזה] יברכך, מכל מקום כיון [ב] דאיכא נמי לאוין לא תקפוץ ולא תאמץ [שם, ז] כופין, כן כתבו הפוסקים [א]: **ד בפניו כו'.** נב"ח [עמוד כה] נראה שהכין דר"ל אפילו בפניו ואין ממתינין עד שיתן הוא בעצמו, אלא כיון שלא רצה ליתן שוב אין שומעין לו ויורדין לנכסיו אף בפניו. [א] ולי נראה דר"ל דוקא בפניו, לפחות לא מינו כאן לאין יורדין לנכסיו [ג] עד דמודעינן ליה אם אפשר, דלא גרע ממוב וכמו שנתבאר בחו"מ סימן ק"ו [סעיף ג] וכן לעיל סימן רמ"ה סעיף ד' [ב] בהג"ה:

[ב] נזמיגת מעשר מומר לנסות הקדוש ברוך הוא אבל לא בשאר צדקה:

סימן רמח

מי חייב בה ומי ראוי לקבלה. ובו ח' סעיפים:

א [ג] [א] כ* **כל אדם חייב ליתן צדקה ב א אפילו עני** (א) **המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו ומי שנותן פחות ממה שראוי** [הגה] **לו ליתן ג ב** [א] ג **בית דין ד ג כופין אותו** [ב] **ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן** [א] [ג] כ* **ויורדים לנכסיו** ה **ד** (א) (ב) **בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן:**

ביאור הגר"א

רמח [א] **[סעיף א] בית דין כופין כו'.** הרי"ף [ה, ב] ורא"ש [פ"א סימן כז] אמה שכתוב בבבא בתרא ח' א', לתמחוי כו', לפסי העיר כו', ופסי העיר תנן במתניתין שם דכופין. ושם ב' כי הא דרבא כו'. ועיין תוספות שם ד"ה אכפייה, ולר"י נראה כו': [ב] **ומכין כו'.** כמו שכתוב בפרק הכותב (כתובות פ"ו ע"א) במה דברים אמורים כו': [ג] **ויורדים כו' בפניו.** עיין לעיל סימן רמ"ה סעיף ד' בהג"ה. ועיין [כאן] סעיף ב':

פתחי תשובה

מעשר, היינו אם עושה על מנת להתעשר, אבל בשביל טובה אחרת כמו בשביל שיחיו בניו וכדומה אסור לנסות, ע"ש. ועיין בזה בספר פרשת דרכים בדרך האתרים דרוש שלישי [ד"ה ונראה דזה יובן בהא]: (ב) **בנתינת מעשר.** עיין בשאילת יעב"ץ חלק א' [סוף] סימן ג' [ד"ה ומכלל] שהשיג על הרמ"א, דמדבריו משמע דבמעשר כספים דנהוג עלמא האידנא קאי, ובאמת זה אינו, שלא נאמר זה על מעשר כספים ולא שרי לנסויי ביה, דאינו אלא צדקה, ע"ש. וכן כתב הגאון בעל של"ה והוא בדפוס אמשטרדם דף (רמ"ב) [רסב] [מסכת מגילה פרק נר מצוה ענין צדקה ומעשר ד"ה יש מפזר ונוסף] דדוקא במעשר תבואה הוא דשרי לנסות, אבל לא במעשר כספים, ע"ש. וכן הסכים בספר משנת חכמים [הנ"ל] הלכות יסודי התורה דף י"ז ע"א [עמוד לג ד"ה והנה], ע"ש:

באר היטב

רמח (א) **המתפרנס.** כתב הש"ך [ס"ק ו] שיש כאן לומר שאם יש לו פרנסתו בלתו אסור לנסות, ע"ש. וכן הסכים בספר משנת חכמים [הנ"ל] הלכות יסודי התורה דף י"ז ע"א [עמוד לג ד"ה והנה], ע"ש: **רמח** (א) **בפניו.** עיין באר היטב [ס"ק ב] בשם ש"ך דדוקא בפניו כו' עד דמודעינן ליה אם אפשר, ומשמע דאם אי אפשר לאדועי יורדין לנכסיו שלא בפניו. ועיין בספר בית מאיר [אה"ע] סימן ע"א סעיף ב' שהשיג עליו:

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

רמח ג. מימרא דמר זוטרא גיטין דף ז' ע"ב: כ. לשון הטור [עמוד כה] מדברי הרי"ף [בפ' במה מדליקין] והרא"ש [שם פ"ק סימן כז] ממנימין דכמה יהא בעיר וכו', ובריימתא שלשים יום לממחוי וכו', בפ' במה מדליקין דף ז' [ע"ב] ע' [ע"ב], ומהא דרבא מכפייה לבי נתן בר שמי ופקיק מיניה וכו', שם [ע"ב], ובכתובות דף ס"ט ע"ב וכמילוקא בתרא שם בתוספות [ד"ה מכפייה], וכן כתב הרמב"ם בפרק ז' מהלכות מתנות עניים דין י' ושאר פוסקים [רמב"ן בפ' במה מדליקין; ר"ן בתוספות יח, ב דבור המתחיל; סמ"ג עשין קסב ריש, ג; סמ"ק סימן רמח; וכן נוטה דעת מהרי"ק שורש קמח]:

כ*. רמב"ם שם; ר"ן שם:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

ג) ב"י [שם ד"ה ומ"ש ואמרו] דכך משמע ש"ס שם:

הגהות והערות

רמח א] כן כתבו הר"י בתוספות בפ' במה מדליקין, ג ד"ה מכפיה, והר"ן בתוספות יח, ב דבור המתחיל:

ב] כלל המהדורות במוב כאן "סעיף ג". במהדורתנו כתבנו "סעיף ד'" ע"פ נקודות הכסף לש"ך כאן:

ג] כן הוא בהרב המגיד שם. לפניהו הגירסא "רב אסדא אמר זה מבאיש, רב יוסף אמר לצדקה, מאן דאמר

וְהַפָּרָשַׁת מַעֲשֵׂר הוּא עִנְיָן גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּתַעֲנִית (ט ע"א) עַל הַפָּסוּק (דברים יד, כב): 'עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר - עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר. וּבְכָל דָּבָר אָסוּר לְנַסּוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָזֶה מֻתָּר, מִטַּעַם שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (מלאכי ג, י): 'הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וְיִהְיוּ טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי'. וְכֵן נִפְסַק בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סימן רמז סעיף ד), דִּבְמַעֲשֵׂר מֻתָּר לְנַסּוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ*).

*) **וְכֵן** מַשְׁמַע בַּתּוֹסְפוֹת תַּעֲנִית ט א, וְכֵן בְּסֵפֶר 'אוֹר זָרוּעַ' (הלכות צדקה סימן יג), דְּמַה שֶׁאָמְרוּ שָׁם: 'עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר' אֵינוֹ קָאֵי דַּוְקָא לְמַעֲשֵׂר תְּבוּאָה, רַק אֲפִלּוּ לְמַעֲשֵׂר כְּסָפִים; וְעַל זֶה קָאֵי סֵגֶנֶת הַגְּמָרָא שָׁם, דְּמַתִּיר לְנַסּוֹת. וְהִנֵּה בְּ'פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה' שָׁם בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סימן רמז ס"ק ב) הֵבִיא בְּשֵׁם אֵיזֶה פּוֹסְקִים, שֶׁחוֹלְקִין עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְסוֹבְרִין דְּאַף דֶּאֱמֶת הוּא דִּצְדָקָה, וְכָל שֶׁכֵּן מַעֲשֵׂר, מַעֲשֶׂרֶת אֶת הָאָדָם [וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ מִשְׁלֵי פֶּרֶק י"א עַל הַפָּסוּק (משלי יא, כד): 'יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד': אָמַר רַב אַבָּהוּ: אִם רָאִיתָ אָדָם מְפַזֵּר מְעוֹתָיו לִצְדָקָה, הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מוֹסִיף, שֶׁנֶּאֱמַר: 'יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד']. עַל כָּל פָּנִים, לְנַסּוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה - אָסוּר. וּמַה שֶּׁהִתִּירוּ לְנַסּוֹת, הַיְנוּ דַּוְקָא בְּמַעֲשֵׂר תְּבוּאָה, אֲבָל לֹא בְּמַעֲשֵׂר כְּסָפִים, דְּהוּא רַק בִּכְלַל צְדָקָה. וְנִרְאָה לִי רְאָיָה, שֶׁהַדִּין עִם הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ; דְּאִם תֹּאמַר דַּוְקָא בְּמַעֲשֵׂר תְּבוּאָה, שֶׁמְּקַיְּמִים בָּזֶה מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, הַיְנוּ, מִצְוַת עֲשֵׂה דְּמַעֲשֵׂר, אִם כֵּן הֵיכִי קָאָמַר שָׁם רַבִּי יוֹחָנָן לְיַנּוּקָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ: זִיל נַסֵּי. וַהֲלֹא בְּמַעֲשֵׂר כְּסָפִים אָסוּר לְנַסּוֹת. וְאֵין לוֹמַר דְּכַוָּנַת רַבִּי יוֹחָנָן הוּא עַל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָה, וְאָזַיל לְשִׁיטָתוֹ בִּיבָמוֹת דַּף פב א דְּסָבִירָא לַהּ דְּבָאָרֶץ, מַעֲשֵׂר תְּבוּאָה הוּא עַתָּה מִן הַתּוֹרָה, הֲלֹא הֵבִיא לָזֶה רְאָיָה מִקְרָא, דְּ'הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר וְגוֹ', וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת', הַנֶּאֱמָר בְּמַלְאָכִי (ג, י) בִּימֵי תְּחִלַּת בַּיִת שֵׁנִי. וְיָדוּעַ דְּמַלְאָכִי - זֶה עֶזְרָא (מגלה טו א). וַהֲלֹא לְרַבָּנָן דְּרַבִּי יוֹסֵי שָׁם בִּיבָמוֹת, תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת אַף בִּימֵי עֶזְרָא הוּא מִדְּרַבָּנָן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָלוּ אָז כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכַמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן של"א (סעיף ב); וְאֵיךְ מֻתָּר בְּמִצְוָה זוֹ לְנַסּוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַחֲרֵי שֶׁאֵין מְחֻיָּב בָּהּ עַתָּה מִן הַתּוֹרָה לְדִידְהוּ וְדַחַק לְחַלֵּק לְעִנְיָן לָאו דְּאוֹרַיְתָא בֵּין דָּבָר שֶׁחִיּוּבוֹ מִדְּרַבָּנָן בְּמַעֲשֵׂר עַל כָּל פָּנִים וּבֵין מַעֲשֵׂר כְּסָפִים. אֶלָּא וַדַּאי דְּטַעַם שֶׁהִתִּיר הַכָּתוּב לְנַסּוֹת, אֵינוֹ מֵחֲמַת שֶׁמְּקַיְּמִים מִצְוַת מַעֲשֵׂר תְּבוּאָה, רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּחֲזִיק בָּזֶה יְדֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם, וְיֵשׁ טֶרֶף בְּבֵית ה', וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה בִּיכָלְתָּם לְהִתְחַזֵּק בְּתוֹרַת ה'; וְלָכֵן אָמַר (שם): 'וְיִהְיוּ טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר ה', אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֵת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה וְגוֹ''. שֶׁבִּזְכוּת שְׁנוֹתְנִין טֶרֶף, בִּזְכוּת זֶה בָּאָה הַבְּרָכָה. וּכְעִנְיָן

אהבת חסד ב, פרק יח [למרן בעל החפץ חיים]

הכריע כדעת הי"א ברמ"א שבמעשר כספים מותר לנסות את ה' שיתברך עי"ז בעשירות. ובהגה מבאר שיסוד הברכה הוא מה שעל ידו יחזיקו ידי הכהנים והלויים להתחזק בתורת ה' [שזהו עיקר קיום מצות מעשר כספים, ע' לקמן], ע"כ אין לחלק בין מעשר תבואה למעשר כספים.

The Chofetz Chaim [in his Sefer Ahavas Chessed] follows the second opinion of the Rema, that one may test Hashem in the area of maaser of money to tzedaka. He explains that the premise of the bracha is for his enabling those who learn Torah to do so properly [which is the main objective of maaser, as will be discussed IY"H], and not on the particular mitzvah of maaser of produce.

של הקביה כרכתיב עוז וחדוה במקומו האמנם בח"ת שהיא הגדולה מכל המצות ושנינו באבות יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב א"כ השמחה פה וא"צ לומר שהשמחה במעונו (פס"ן פס דייקא נתייתר לתכול בפיוס מפכתת מפני שכן נפגו ע"ם ותנו תין נוהגין כן ותנו תין מתפגין כפים פיוס).

ואם כופין עליה וכו' סעי'.

החסד כרכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' לעשות צדקה וגו' ואין כסא ישראל מתכונן אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני (ישעיה נ"ד) ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה ואומר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות (פס נ"ו) ואמרינן בספ"ד דסוכה גדולה צדקה מכל הקרבנות דכתיב (משלי כ"א) עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח וכל העושה צדקה ומשפט כאילו מילא כל העולם חסד שנאמר אוהב צדקה ומשפט חסד ד' מלאה הארץ.

ה ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היזק מתגולל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום וכל המרחם על עניים הקב"ה מרחם עליו ויש לאדם ליתן אל לבו שכשם שהוא מבקש הקב"ה בכל עת שיזמין לו פרנסתו ולכן כמו שמבקש מהקב"ה שישמע צעקתו כך צריך שישמע שועת עניים (טור) ואף גם זאת שהקב"ה קרוב לשמוע צעקת עניים ובאיוב (ל"ד) כתיב צעקת עניים תשמע וגם ברית כרותה להם שנאמר ושמעתי כי חנון אני לפיכך יש לו ליזהר מזעקתם (פס) גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם וסוף האדם לבא לידי מרה זו ואם הוא לא בא בא בנו ואם בנו לא בא בא בן בנו וכו' (וקבלתי כי ע"י ספרדם מספר נדקה מתתכיס ע"י זה מגיל את דוכותיו מלמזור על הפתחים).

ו ולא יאמר האדם איך אחסור ממוני ליתנם לעניים כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון בידו לעשות בו רצון המפקיד ורצונו שיתן צדקה וזהו החלק הטוב שיהיה לו ממנו שנאמר והלך לפניך צדקך ועוד כי הדבר ברוק ומנוסה שלא לבר שלא יחסר לו בשביל הצדקה שנותן אלא אדרבא תוסיף לו עושר וכבוד דכתיב ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די (מלאכי ג') ואמרו חזיל בתענית (ט') בכל אסור לנסות הקב"ה חוץ מזו דכתיב ובחנוני וגו' (טור) וי"א דזהו רק במעשר ולא בצדקה דהך קרא אמעשר קאי ולא אשאר צדקה ואין טעם נכון לחלק בזה ויש מי שאומר עוד דרק אמעשר תבואה קאי כרכתיב עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר וגם זהו דווקא אם נותן בשביל

בשביל עשירות דווקא (פפ"ת) ולענ"ד אין שום סברא לחלק בכל אלו וגם החוש מעיד מכמה עשירים שכל מה שנותנים יותר כתעשרים יותר והנם שיש שעשירותם נאבדו והו מהנסתרות לה' אלקינו ובוודאי טובתם היא ועל פי הרוב אינו כן ועוד שהצדקה רוחה את הנזרות הקשות וברעב חציל ממות כאשר אירע לצרפית (מלכים ח' י"ז) בשביל עונה קטנה שנתנה לאליהו הנביא ע"ש וכן ליתרו בשביל שאמר קראן לו ויאכל לחם ולהיפך עמון ומואב נתרחקו בשביל מניעת הצדקה ככתוב בתורה

רמ"א מי חייב בה ומי ו

א אמרו חז"ל בגיטין (ו':) דאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה ושוב אין מראין לו סימני עניות ע"ש וכ"כ בטור וש"ע ויש בזה שאלה והרי הטור בעצמו כתב בסי' רנ"א משמו של רבינו סעדיה גאון דאינו חייב ליתן צדקה עד שיהא לו פרנסתו שנאמר ותי אחיך עמך חייך קודמין לחיי אחיך וגם רבינו הרמ"א כתב שם ג"כ כן ונראה שמטעם זה השמיטו שם רבינו הב"י בש"ע כמ"ש שם בספרו בד"ה וז"ל יש לי על הר' סעדי' גמגומי דברים עכ"ל וברור הוא דקשה ליה מדין שלפנינו.

ב ויש מי שנראה מדבריו דגם כאן מיירי כשיש לו פרנסתו ואם לאו אינו חייב ליתן צדקה כמ"ש בסי' רנ"א ואי קשיא דא"כ איך רשאי לקבל צדקה די"ל דמיירי כגון שאין לו מאתים זוז דרשאי לקבל צדקה כמ"ש בסי' רנ"ג (ע"ן סק"ח), ודברים תמוהים הם דאם יש לו פרנסה פשיטא שאסור לו לקבל צדקה אף כשאין לו מאתים זוז דהטעם דבפחות משיעור זה רשאי לקבל צדקה משום דאמרו חכמים דבפחות משיעור זה אין בו כדי להתפרנס כמ"ש שם אבל כשיש לו פרנסה מי התיר לו לקבל צדקה אפילו אין לו מעות כלל ולבר זה הדוחק מבואר.

ג ולענ"ד אין כאן התחלת קושיא דשני ענייגים הם דזה שנתבאר שם דפטור מן הצדקה עד שיהא לו כדי להתפרנס והו בצדקה תמידיות מעשר או חומש מפרנסתו אבל בכאן מיירי בחובת הצדקה פעם אחת בשנה לקיים מ"ע של צדקה שעל זה אמרו בב"ב (ע',) לעולם אל ימנע אדם עצמו מרתת פחות משליש שקל לשנה ויתבאר בסי' רמ"ט וכזה אמרו בגיטין שם דאפילו עני המתפרנס מן הצדקה מחוייב ליתן צדקה כלומר לקיים מצות צדקה והיינו השלישית השקל. וראיה לזה מדברי הרמב"ם בפ"ז ממתנות עניים דין ה' שכתב וז"ל ולעולם לא ימנע עצמו משלישית השקל בשנה וכל הנותן פחות מזה לא קיים מצוה ואפילו עני המתפרנס מן

ערוך השלחן יו"ד סימן רמז סעיף ו
פסק כדעה ראשונה ברמ"א שבכל צדקה מותר לנסות שאין סברא לחלק, וגם החוש מעיד על זה שעל פי רוב מתעשרים כפי הצדקה שנותנים.

Aruch Hashulchan sides with the first opinion of the Rema that the bracha of wealth is guaranteed for all forms of tzedaka, not merely maaser. Moreover, the reality is such that in almost all cases those who give more are blessed with more.

Tzedakah & Ma'aser I: Week 1 Overview

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY OVERVIEW VIDEO

DENYING A PERSONAL REQUEST FOR TZEDAKA:

The Torah states (Devarim 15:7): "You shall not harden your heart, and you shall not close your hand from your needy brother." We learn from this *posuk* that there is prohibition of denying a request for *tzedakah*.

There is a discussion in the Poskim about what type of solicitation this prohibition applies to. Does it need to be an in-person request, or is sufficient if one knows the person in need and is aware of his plight? What about an email request or a *tzedakah* mailing? Is it forbidden to ignore these requests?

As a matter of practice, the defining factor will be whether the needy individual is personally asking the potential donor for a donation or if the solicitation is done on a large, impersonal scale, e.g., a mass mailing sent out with the hope that some of the recipients of the letters will participate.

To illustrate, if one receives an email request for a donation, if you assume that the person sent it to you individually, you would be required to send a donation, but if it appears to have been sent as a mass email to an entire list there would be no obligation. The same would be true with text messages or WhatsApp campaigns, etc.

UNWORTHY SOLICITORS:

It is the duty and obligation of the donor to be reasonably diligent that the money is going to *aniyim* that are in need of t*zedakah* funds.

The Gemara (Bava Kama 16b) relates that in the times of Yirmiyahu, some people stood in his way and tried to badmouth him. Yirmiyahu subsequently cursed these evildoers by saying that Hashem should put obstacles in front of them.

The Gemara then tells us that his curse was specifically referencing that even their merits should turn sour. The Gemara and Rashi explain this to mean that even when they give *tzedakah*, the charity should end up in the hands of unworthy people. We infer from this Gemara that if one gives *tzedakah* to someone who is not worthy, he would not receive any reward for it.

Reb Elchanan Wasserman *zt"l* explains that it is clear in Chazal that if one gives *tzedakah* with improper intentions – for example, if one donates money on condition that his sick son survives his illness - it is still a mitzvah and he does receive reward for it. Conversely, if one tries to give *tzedakah* with the right intentions, even if the money does not end up reaching the proper address, he will be rewarded for his intentions. Regarding all mitzvos, there is a rule "*machshava tovah Hakadosh Baruch Hu mitztaref lema'asah*." Hashem rewards a person for his good intentions as if he did the act he intended to do. Thus, if one intends to give *tzedakah* to a poor man, but the money ends up in the hands of people who are not really poor, he still receives a mitzvah. However, Yirmiyahu was referring to people whose intentions are not pure. In such a case, he will only be rewarded for the mitzvah if the money actually ends up going to poor people. If the money ends up in the hands of the wrong people, he will not receive a mitzvah.

SWINDLERS:

If one is unsure if a man asking him for a donation is truly poor or is actually someone trying to fool him, he does not have to give him anything and will not be in violation of the aforementioned prohibitions.

The Gemara expresses (Bava Basra Daf 10A) that we must "show our appreciation to fraudsters", for if not for them if any person ever asks for charity and we refuse them, we would get punished immediately. However, because we are allowed to question the legitimacy of the solicitor, we do not get punished.

Although one may question the legitimacy of a solicitor, the Gemara rules that "we may check the legitimacy when being asked to help clothe, but when one is asking for food, we should not delay giving in order to check the legitimacy." When a pauper asks for food, if one is unsure if he is legitimate, he should give a minimal amount right away. Other immediate needs, such as clothes to keep warm on a cold day, also go into the classification of food, and we do not question the legitimacy of such a request. On the other hand, some Poskim limit this halacha to individuals asking for actual food (or winter clothes etc.), but if they are asking for money for food, one may question them to ensure the money is actually being used for food.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp: 732.232.1412

Core Curriculum

(subject to change)

PART I
Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II
Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
  - Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III
Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
  - Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
  - Mechusar Amana
  - Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

* Number of weeks for this topic

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara in Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR
Congregation Bais Yehuda
R' *Dovid Semel*

BROOKLYN
Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CHICAGO
Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND
Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS
Cogregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT
Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY
Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GIBRALTAR
Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON
Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKEWOOD
Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk
Rabbi Yaakov Pascal

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE
Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES
Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH
Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS
Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY
Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Cogregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PHILADELPHIA
Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS
Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS
St. Louis Chabura
Mr. Yaakov Klein

STATEN ISLAND
Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO
Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD
Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE
Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns
Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Five Towns • Belle Harbor • Chicago • Queens • Lakewood • Dallas • Jackson • Philadelphia • Lido Beach • Staten Island • Monsey
Los Angeles • Baltimore • Far Rockaway • West Hempstead • Cleveland • Flatbush • Toronto • Boro Park • Minneapolis • Detroit • St. Louis